

New Age: religinio sinkretizmo ir sekuliarizacijos sąsajos

Naujosios pagonybės pavadinimas nenoriai vartojamas. Iš tikrųjų tai yra ne kas kita kaip judėjiško-krikščioniško paveldo atmetimas, atsigręžiant į tradicinius pagoniškuosius kultus ir gamtinės religijos papročius. Ši gamtinėmis ir maginėmis galiomis besiremianti srovė iki krikščionybės traktuota kaip labiau atitinkanti nesugadintą šalies ar tautos dvasią. Vis dėlto, jei sakome, kad senoji visuomenė buvo nesubrendusi monoteistiniam Dievui, tiksliau, krikščioniškajam tikėjimui priimti ir jį praktikuoti, tai šiandieninė visuomenė – priešingai, pliuralizmo sąlygomis tolsta nuo monoteizmo ir atsakymų ieško politeistinėje, gamtos, kosmoso įvairovėje. Įsitikinus, kad visa yra Dievas arba kad visa yra Dieve ir Dievas visame kame, kiekvienas visatos elementas tampa dievybe. Naujosioms pagoniškomis srovėms rekonstravus senosios pagonybės formas atsirado pliuralistinių pažiūrų panteonas, kuriam esant nesunkiai gali būti tenkinami šiuolaikinių ideologijų poreikiai.

The title of new paganism is used with reluctance. It is, however, an authentic denial of the Judaic-Christian heritage while turning back to the traditional pagan cults and the customs of natural religion. This trend based on natural and magic powers was seen as more corresponding to the undamaged spirit of the country or nation before the times of Christianity. If we say that the old society was not mature enough to accept the monotheistic God, or, more precisely, Christian faith and its practice, the society of today, on the contrary, is receding from monotheism and is looking for answers in the variety of nature and cosmos, under conditions of pluralism. With the conviction that everything is God or that everything is in God and God is in everything, every element of the universe becomes a divinity. As the trends of neo-paganism reconstructed the old forms of paganism, the pantheon of pluralist opinions has appeared, which may be easily supplemented by the ideological contemporary needs.

Ivadas

Dažnai masinami šiuolaikiškumo standartais disponuojame tokiais kultūros „sedevrais“, bendrybėmis, kurie neretai užgožia ir nualina šiandieninio žmogaus sąmonę ir patį pažinimą. Šis chaosas pirmiausia sukuriamas paties žmogaus galvoje, sąmonėje, sąžinėje, o paskui ir didesnėje ar mažesnėje visuomenės dalyje. Neturėdamas tinkamo išprusimo, susiformavusio tvirto charakterio, kūrybiško atsparumo, toks žmogus lengvai pasiduoda išorinei įtakai, subanalintai šiuolaikiškumo estetikai. Sukomercinta banalumo estetika, kuri iš pirmo žvilgsnio atrodo patraukli ir teikia malonumo pojūčių, stipriai paveikia žmogaus sielą tokiomis vertybėmis kaip menas, žmogaus teisės, ginančios asmens laisvę ir pasirikimą, tačiau, giliau pažvelgus, žmoniškumui, žmogaus tautiškumui, pilietiškumui, religingam dvasingumui vietos nepalieka. Vilniaus pedagoginio universiteto rektoriui akademikui A. Gaižučiui atrodo, kad būtent mūsų gyvenamąjį laikotarpį veikia ypač susipinantys socializmo relikvai ir liberalizmas, kurie tarpusavyje sutaria įvairiomis variacijomis. Dėl to

galima sakyti, kad dabar gyvename savotišką socialistinio liberalizmo laikotarpį, kuriam būdingas postulavimas idėjų, siekimų, vertybių, pabrėžiančių žmogaus savastį, individo laisvių, iniciatyvos, teisių viršenybę ir gynimą. Iš vienos pusės, tai yra teigiama, bet iš kitos – kartu pastebimas siekis visa tai reglamentuoti, administruoti, sukومercinti, nubrėžti kokią nors vienintelę vagą tegu ir ieškant naujovių: neišklausoma ir negerbiama nuomonių įvairovė. Tokie socialistinio administravimo, normatyvinio, reglamentuojančio mąstymo ir veikimo susipynimai su liberalaus gyvenimo sąvokomis pavojingai veikia protinę, intelektualų, subtilų, dvasingą žmogų, kuriam lemta pralaimėti nelygią kovą net su prasčiuoku, su moderniu barbaru.¹ Vartojant fanatizmo, viduramžiškumo, kraštutinio radikalizmo epitetus siekiama paversti žmogų pliuralistinės etikos, sinkretiškos ir susikurtos marginalinės religijos be vertybinių nuostatų, pilkos masės dalimi. Straipsnio tikslas – parodyti šiuolaikinio religinio sinkretizmo žalą monoteistiniam tikėjimui ir išpažįstamoms vertybėms; metodas – analitinis-sintetinis; aktualumas – *New Age* tikėjimo globalizacija, pripažinta kaip šiuolaikiškumo požymis, tampa iššūkiu religiniam, monoteistiniam tikėjimo tradiciškumui.

Racionalumo krizė ir religinis sinkretizmas

Jeigu pirmųjų amžių visuomenė buvo dar nepribrendusi priimti krikščioniško gyvenimo principus, tai šiuolaikinės filosofijos raidos dalis priešingai – yra nutolusi nuo krikščioniško Apreiškimo. Kaip pagoniškosios kultūros atstovai nepasidavė ir priešinosi krikščioniškam vertybių tikslumui, taip šių laikų idealizmo atstovai siekia transformuoti tikėjimą ir jo turinį pagal pliuralistinę ideologiją; o įvairios ateistinio humanizmo formos visa tai stengiasi išreikšti ir įsitvirtinti žmonių sąmonėje filosofiniais pavidalais kaip modernumo postulatai. Mokslinio tyrinėjimo srityje išgalėjus tokio pobūdžio pozityvistiniam mentalitetui, taip pat reikėjo ne tik atmesti krikščionišką kultūros reikšmę, bet ir visomis išgalėmis priešintis metafizinei bei moralei vizijai. Tikėjimą laikant svetimu ir žalingu pilnutinio racionalumo raidos reiškiniu, visada stengiamasi įtvirtinti tokį religinį statusą (gal net tiksliau būtų galima sakyti – vaidmenį, nes kitaip statusas būtų suprantamas kaip iš religijos išplaukiančių teisių ir pareigų kompleksinė visuma, kai statusas negali egzistuoti be vaidmens, o vaidmuo be statuso; be aiškaus statuso vaidmuo tampa reliatyvus, nes asmuo nežino, kaip jam elgtis)², kuriuo remiantis galėtų atsirasti politinės ir socialinės programos, kartais gal net gimdančios totalitarines sistemas. Kai pagaliau dėl racionalizmo krizės nihilizmo filosofijoje pats ieškojimas tapo tikslu, kuriam nebeliko jokios vilties ir galimybės kada nors pasiekti tokį tikslą kaip tiesa. Paplitus požiūriui, jog daugiau neverta ryžtis galutiniams išpareigojimams, nes visa yra laikina, gyvenimas pasidarė ne daugiau kaip vien pojūčių ir potyrių galimybė. Technologinės galimybės, pasiduodamos rinkos logikai, be skrupulų susigundė valdyti gamtą ir žmogų.³

Nusistovėjusį pasaulio supratimą buvo pradėta keisti *New Age* globalia filosofija⁴. Todėl *New Age* sąlygomis tapo problemiškas šaltinių vartojimas, nes, pagal *New Age* ideologiją, nesant tiesos nustatymo kriterijų, nesant visuotinai pripažintų dogmų, visi ligi šiol naudoti tekstai gali turėti tam tikrų šėšėlių, neatitikimų. Juo labiau sunku nustatyti, kas yra visiems priimtina ar atmestina. *New Age* ideologijai iškėlus nuomonių pliuralizmą, imta

kurti socialinė įvairovės vienovė ne tik teoriniu, bet ir praktiniu lygmeniu. Nors šis judėjimas, regis, neturi aiškiai apibrėžtų veiklos ribų, tačiau savo mąstymo stiliumi spontaniškai ir alternatyviai siekia orientuoti žmonių interesus ir pasirinkimus per naujus požiūrius, įskaitant ir oficialioms, tradiciškai susiformavusioms, institucijoms kuriamas alternatyvas. *New Age* siūlomomis alternatyvomis lygiai taip pat gali būti netradicinė medicina, natūraliosios medicinos centrų kūrimas, muzika, postmodernistiniu stiliumi parašytos knygos. Tai rodo akivaizdų nesutapimą su tuo, ką anksčiau reiškė žodis *modernas*. Pavyzdžiu gali būti ir šalia žemiškų būtybių atsirandantis nežemiškų būtybių (ufonautų) egzistavimas, tai aiškiai atskleidžia *Raël* judėjimas, įkurtas prancūzų sporto žurnalisto Claude'o Vorilhono 1975 m. Ateistiškai neigdami Dievo buvimą, *Raël* judėjimo atstovai žmones kildina iš *Elohim* planetos, teigia, esą juos sukūrė tenykščiai garsūs mokslininkai. Dėl to galima nesunkiai įsivaizduoti kylančius nesutarimus ne tik su moderniaisiais mokslais, kai nyksta ribos tarp to, kas realu ir to, kas lieka vien tik fantazija, bet ir su krikščionių tikėjimu, kur viskas iš esmės grindžiama konkrečiu, tikslu, doktrininu taisyklių laikymosi aspektu. Bandant išsiaiškinti, kokios yra tokių ieškojimų atsiradimo priežastys, atsakymą gali duoti šiems laikams būdingas gnosticizmas.

Gnostikai, kaip religinių sistemų ir sambūrių, siejančių skirtingas religines filosofines mokyklas ir krikščioniškos kilmės judėjimus, grupės nariai⁵, teigia, kad persams Kristus yra Ormuzdas, Ahura Mazda, baisesis ahrimano (šėtono), kurį mes nešiojamės viduje, priešas. Induistams Krišna yra Kristus; taigi Krišnos evangelija labai panaši į Jėzaus iš Nazareto evangelijas. Egiptiečiams Kristus yra Ozyris ir tas, kas jį įkūnydavo, iš esmės būdavo Ozyrifikuotasis. Kinams kosminis Kristus yra Fuxi, kuris parašė *I-Ching* (Įstatymų Knygą) ir paskyrė Drakono Dvasininkus. Graikų Kristus vadinamas Dzeusu, Jupiteriu, Kūrėjų Tėvu. Nazarietis, Jėzus-Iesus-Dzeusas yra modernus žmogus, kuris visiškai įkūnija visuotinį Kristaus principą. Actekams Kristus yra Kecalkoatlis, meksikietiškas Kristus. Germanų *Edoje* Balderis (Balduras) – tai Kristus, kurį nužudė Hiodas, karo dievas, su strėle, pagaminta iš amalo šakos. Todėl gnostikai neabejoja, jog egzistuoja tik viena unikali ir kosminė religija. Jie teigia, kad kosminis Kristus randamas tūkstančiuose senovės tekstų ir senose tradicijose, kurios pripažino tai jau milijonus metų prieš Jėzų. Visa tai skatina pripažinti, jog Kristus yra kosminis principas, esminis visų religijų principas. Todėl pagrindinis skirtumas tarp mahometonų (musulmonų) ir žydų dvasininko, ar tarp pagonių žynio ir pripažįstamo krikščionių dvasininko, neegzistuoja.⁶

Panašiai žynio tarnyba nebuvo reglamentuota pagoniškoje Romoje. Žynys buvo religinių apeigų ekspertas, liturgistas, bet ne doktrininės pozicijos saugotojas. Pagoniškajai valstybei grėsmę kėlė krikščionių savimonė, gerais piliečiais laikyti tie, kurie buvo lojalūs tuometinei pagoniškajai sistemai ir darė kompromisus su savo išpažįstama krikščioniškąja religija. Deja, krikščionybė visada siekė tikėjimo doktriną susieti su žmogaus gyvenimu, o tai turėjo atsiskleisti išoriniame gyvenime, to negalima buvo pasiekti religinio sinkretizmo sąlygomis. Priešingai, pagonims imperatoriams nerūpėjo pavaldinių moralumas, bet *pax deorum*, kuris pasireiškė per kultą. Dievybių asimiliacija netrukdė garbinti ir piktųjų dievų, o vienu dievų žyniai galėjo būti kitų dievų žyniais. Dėl to, viena vertus, pagoniškas pasaulis buvo tolerantiškas, kita vertus, jis persekiojo krikščionybę, o intelektualioji aristokratija dangstėsi tolerancijos vardu.⁷

Anot gnostikų, neabejotinai egzistuoja tik viena unikali ir kosminė religija. Ši religija atsiskleidžia skirtingomis formomis, priklausomai nuo laikmečio ir žmonijos poreikių. Jei istorine ir kultūrine prasme antikiniame pasaulyje gnostinių sektų kūrimasis sutapo su socialine, kultūrine, religine krize, tai moderniaame pasaulyje gnosticizmas suvešėjo kaip etninių įtampų, konfliktuojančių nacionalizmų ir pasaulinio atgarsio sulaukusių katastrofų padarinys. Vadovaujantis vien šiuo principu, nesilaikant tikrojo Dievo ir žmogaus pažinimo taisyklių, rizikuojama suklupti ir atsidurti „kvailio“ padėtyje, kuri kelia pavojų net savo ir kitų gyvybei, nes nebelieka taisyklių, kaip sutvarkyti savo mintis, susidaryti teisingą požiūrį apie save ir supantį pasaulį. Tuomet galiausiai patvirtinama, jog visuotinio Dievo nėra. Tuo tarpu antikinio žmogaus gilinimasis į gamtos mokslus didžia dalimi prilygo filosofavimui, o gamtos knyga, paremta proto atradimais, padėjo jam suvokti pasaulio sandarą ir pradmenų jėgą, padėjo atrasti ir patį Kūrėją. Žmogui, protu pasiekusiam tiesą, tikėjimas padėjo suvokti gilesnę visų dalykų ir savo egzistencijos prasmę.⁸ Panteistinių teorijų praktinis pritaikymas nėra vienareikšmis. Pagal tokią šių dienų sampratą, viską paverčiant panteistine vienove, *New Age* nesunkiai ir be problemų vienus daiktus bei įvykius transformuoja į kitus; o tai būdinga Rytų religijoms: hinduizmui, budizmui, taoizmui ir t. t. Transcendentinis panteizmas supranta pasaulį kaip Dievo išraišką per artimą ryšį su daiktais. Šis požiūris pasireiškia Indijos vedų doktrinoje, kuri įgauna pagreitį ir Vakaruose. Pagal ateistinio-imanentinio panteizmo (monizmo) teoriją dievybė pasireiškia per gyvybinę vidinę energiją ir tampa natūralistiniu bei materialistiniu pasaulio evoliucijos protu. Transcendentinio-imanentinio panteizmo požiūriu Dievas ne tik apsireiškia, bet ir realizuojasi per daiktus (Spinoza). Dievas – kaip viršmaterialumas, viršracionalumas, iki šiol buvęs kažkur tik kaip begalinio suvokimo atskaitomybės taškas panteizme, iškyla prieš mus kaip gamta, kaip gyvastis, kaip mes patys. Kadangi žmogus yra tobuliausia asmenybė, jis tampa esminiu dieviškosios raiškos momentu. Per žmogaus valią ir veiksmus reiškiasi Dievo esmė. Svarbiausia žmogui būti, fiziškai gyventi, jau tuo jis teigia dieviškumą. Tai ne bet koks siekimas būti, o būti taip, kaip moko gamta, gyvenimas, pažįstant gamtą ir ją mylint. Gamtoje viskas vyksta kaip dieviškosios esmės raida, iš jos kylant dvasiai ir kūnui, kaip pagrindinėms svarbiausioms dievybės sklaidos linijoms, sudarančioms vienovę. Dievo kategorijoms priklauso tiesa ir netikrumas, gėris ir blogis, teisybė ir neteisybė. Todėl Bažnyčia ne kartą yra pasmerkusi tokias pažiūras, kai nuasmenintas Dievas sutapatinamas su gamta arba skelbiama, kad dievas egzistuoja gamtoje imanentiškai.⁹ Radikalusis ir sekuliarizuotas panteizmas buvo sakralizuojamas kiekvienoje realybėje, taip paneigiant transcendentinę dievybę. Pasaulio vizija tapo kiekvieno individo asmeniniu reikalu, nes kiekvienas asmuo tokiomis skirtingybės sąlygomis gali viską vertinti pagal savo supratimą. Pagal tokią vertinimo doktriną viskas yra viena, įvairūs kosminės energijos impulsai, sudarydami visumą, sudaro pačią dievybę. Žmogus, tapęs dievybe, veikiamas kosmoso energetinių impulsų tampa įvairiapusiškai išmintingas. Žmogus atsiskleidžia per išmintį ir reinkarnaciją, kuri yra tam, kad žmogus galėtų save išstobulinti. Kiekvienas žmogus turi savo prigimtį, sukūrimo versiją, savo reinkarnaciją. Siekdamas tobulėti žmogus gali naudotis dvasinėmis technikomis. *New Age* tampa nesvarbi nei teologinė, nei metafizinė, nei kosmologinė nuomonė. Bėgdamas nuo kolektyvinės bei politinės utopijos ir painiavos *New Age* judėjimas perėjo prie grynai narcistinio privatumo ir individualizmo painiavos.

Priešingai nei modernumo sąlygomis, kai viską stengtasi institucionalizuoti ir apibrėžti, buvo prieita prie išvados, jog nei religija, nei filosofija negali atsakyti į visus klausimus. Dėl to turi būti skirta daugiau dėmesio kiekvieno žmogaus dvasiniams poreikiams, magijai. Šios doktrinos pasekėjai ėmė reikštis po II pasaulinio karo, ypač septintajame dešimtmetyje. Atsirado daugybė grupių, besiorientuojančių į socialinį gyvenimą ir besistengiančių sukurti naują kultūrinę ir socialinę paradigmą, galinčią padėti pabėgti nuo esamos situacijos, tad reikėjo kažkokių būdų tą įvairovę sujungti. Vis labiau įsigalint antidogmatiniam mąstymui liko vienintelė dogma, kad nebėra ir negali būti dogmų. Todėl *New Age* yra suprantamas ne kitaip kaip suabsoliutintas reliatyvizmas.

Šiandienį tiek religinį, tiek kultūrinį gyvenimą, be abejo, veikia visuotinis sekularizacijos procesas. Sekularizacijos procese nuosekliai stengiamasi moksliniame pažinime pirmiausia sumenkinti religinę reikšmę. Tai atskleidžia visuomenėje pasireiškiantis tikėjimo ir gyvenimo formų kitimas, nuolat skatinamas individualizmo ir religinio pluralizmo, kai individai religinius klausimus ir religingumą paverčia grynai asmeniniu reikalu. Bažnytiniam religingumui prarandant savo ankstesnę reikšmę, nors ir turima įtakos formuojant individualų religingumą, individai patys kuria savo religinių prasių sistemas, kurios kartais net peržengia bet kokios religijos ribas, ir tampa religinio sinkretizmo aukomis, asmeninio tikėjimo naujadarais. Taigi individualus religingumas, tikint tradicinėmis tiesomis, kartu įgyja ir sugamtinimo aspektų, kitų tikėjimų elementų, religiniame apibrėžime religija sutapatinama su šventu kosmosu, kuris individo ir visuomenės gyvenime padeda daryti tvarką, sudėlioti visas prasmes į savo vietas, paaikškina, padeda susivokti ir suprasti.¹⁰ Kasdieniame gyvenime toks religingumas neretai tik prisidengia tradiciniu religingumu ir vienoje gyvenimo srityse pasireiškia daugiau, kitose mažiau arba išvis sunyksta. Individualus religingumas, kaip ir daugelyje socialinio gyvenimo sričių, atlieka instrumentinę ir interpretacinę funkcijas. Todėl ir pati Bažnyčia suprantama kaip tam tikrų paslaugų, dažniausiai ritualinių, teikėja, ji naudinga tiek, kiek pajėgia išspręsti dvasines žmogaus problemas, atsakyti į iškilusius moralinius klausimus, bet ir tai sekularia prasme. Dalyvavimas apeigose ar simbolių priėmimas, religingumo matas priklauso jau ne Bažnyčiai, o pačiam individui. Individualus religingumas yra lemiamas veiksnys ne tik pasirenkant siūlomas paslaugas, bet ir įvairių religijų, bažnyčių požiūrius. Toks religingumas neapsiriboja vien religiniu patyrimu, tai greičiau reikšmių sistema, prasiskverbianti į kasdienį gyvenimą, suteikianti jam kažkiek transcendentiško. Religinis žmogaus kontekstivumas parodo, kaip konkrečioje situacijoje keičiasi pats religingumas ir individas. Neperžengdamas savo intencionalumo ribų, individas atsiskleidžia ir parodo, kuo jis iš tikrųjų remiasi, kai kuria naują individualią religiją-tikėjimą. Tačiau religinė dėlionė yra ne kas kita kaip iš vienos ar kitos visuomenės dalies paimti tam tikri elementai. Kaip matyti, tikėjimas likimu, jį lemiančiais faktais, amuletais, talismanais ar horoskopais atskleidžia tai, kad minėtos tikėjimo tiesos nėra jau tokios krikščioniškos, jos turi išlygų. Individualus religingumas keičia savo prasmes, nes individo priimama tai, kas jam asmeniškai artimiau. Save laikantys krikščioniškai religingais jungia tradicinį tikėjimą su kitų tikėjimų elementais. Tuo tarpu areligingi žmonės, neigiantys tikėjimą, tiki sugamtintomis dvasiomis, amuletais beveik taip pat kaip iš dalies religingi. Todėl kai kalbama apie religijos vaidmenį šiandieniniame gyvenime, religingi asmenys religiją sieja su tikėjimu,

ramybe, morale, stiprybe; iš dalies religingiems religija suteikia ramybę, tikėjimą ir moralės taisykles; nereliginųjų gyvenimui religija neturi jokios reikšmės. Jau vien iš to galima spręsti, koks yra individualaus religingumo ir religinės bendruomenės santykis bei tikėjimo supratimas. Akivaizdu, kad individualus religingumas gali būti visai priešiškas bažnytiniam religingumui, kuris paprastai siejamas su tradiciniu tikėjimu ir religija. Individualus tikėjimas gali jungti kelias religijas, jų elementus. Individui įstatymais pripažįstant žodžio, tikėjimo ir pasirinkimo laisvę, individuali religija tampa jo paties asmeniniu reikalu ir pasirinkimu. Homogeniškoje visuomenėje tai buvo nesuprantamas reiškinys, nes žmogaus tikėjimą lemdavo tradicija, dažniausiai perimama iš kartos į kartą. Pluralistinėje visuomenėje atsirado kitos, didesnės galimybės daugiau toleruoti religinį pliuralizmą, pasirinkti religiją arba net kurti naujus religinius judėjimus ir integruoti juos visuomenėje. Pasirinkimų laisvė tampa religinių tikėjimų rinka. Religijai patekus į paties individo rankas, didesnioji respondentų dalis mano, kad likimą lemia pats likimas; religingi ir iš dalies religingi neatmeta galimybės, kad likimui įtakos turi aukštesnės jėgos ir Dievas; iš dalies religingi mano, kad tai daugiau lemia aukštesnės jėgos; nereliginiai, atmesdami įtaką likimui, likimą sieja su pačiu žmogumi, aukštesnėmis jėgomis, valstybės įstatymais.¹¹

Savęs ir religinio tapatumo paieškos

Atliekant tyrimus pastebima, kad religingumas, religinis tapatumas ir istorinis laikas yra modeliuojantys. Pavyzdžiui, religijai įteisinus savo socialinį ir kultūrinį, moralinį vaidmenį posovietinėje visuomenėje, moralaus ir nemoralaus laiko įvaizdžiai buvo konstruojami pagal tariamą ateistinį laiko tarpinį, priešpriešinant jį religiniam ikisovietiniam ir jo įsivaizduojamai tąsai – posovietiniam istorinio laiko tarpniui. D. Svidinskaitė pažymi, kad religiniai tapatumai kuriami ne *iš vidaus*, per individualųjį apsisprendimą, o *iš išorės*, dalyvaujant kitiems asmenims. Pirmiausia tam įtakos turi šeima, asmenys *iš šalies* buvo išimtis. Pastebėta, kad religingumo ir religinio tapatumo formavimosi pradžia dažniausiai siejama su vaikyste, o paskui vyksta suformuoto religingumo tęstinumas. Todėl tyrinėtoja daro išvadą, kad nekintančiam religiniam tapatumui išsaugoti reikalinga tam tikra religinė praktika, garantuojanti nekintantį asmeninį, šeimos, giminės ar vietinės bendruomenės religinį tapatumą. Nekintančio religingumo samprata neatsiejama apima ne tik tam tikrą praktiką, bet ir religinius moralinius įsitikinimus bei šių elementų perdavimą jaunėms kartoms. Būtent moralinis atsparumas istorinio laiko politiniams ir socialiniams pasikeitimams padeda išlaikyti nekintantį religinį tapatumą. Pavyzdžiu gali būti ateistinės ideologijos pasaulėžiūra, kurią diegė tarybinė ateistinė valstybė. Tai, kas iki sovietmečio buvo atliekama viešai, sovietmečiu buvo atliekama slaptai. Politinių pasikeitimų sukurtą viešumo ir slaptumo skirtis buvo nesureikšminama, nes susiformavusiam žmogui tai nebuvo religingumo pažinimo problema. Posovietinio laikotarpio įvaizdis tapo dviprasmiškas, nes šiuo laikotarpiu stengiamasi atkurti ikisovietinio laikotarpio įsivaizduojamą moralinę logiką ir kartu išlikti su sovietinio laikotarpio praktika. Šiuo atveju jau pradėjo reikštis privatus ir viešo religingumo išsiskyrimas. Iš tikrųjų, kai viešo religingumo raiškiai suteikiama mažesnė svarba, tuomet ir paties religingumo kokybinė moralinė reikšmė yra sumenkinama. Lyg būtų išlikusi grėsmė, kylanti iš politinių pasikeitimų atneštos

tvarkos, ypač iš priklausymo komunistų partijai ar kitoms sovietinės galios struktūroms; o nepriklausymas šioms struktūroms tarsi garantavo nekintantį religinį tapatumą ar net nepakitusį religingumą; lyg vienas pagrindinių neigiamų moralinės elgsenos sovietiniu laikotarpiu bruožų buvo religines apeigas atliekančių asmenų skundimas. Kadangi nekintantis religinis tapatumas tapo moraliai svarbiu religinio tapatumo slėpimu tuometinėje visuomenėje, jau pats slėpimasis tapo moraliai reikšminga elgsena.¹² Ateistinio tęstinumo prasme pliuralistinėmis, demokratinėmis pažiūromis besivadovaujantiai ir ateistine pasaulėžiūra nebesigiriantiai valstybei patogu kurti ir pliuralistinę moralę, tiesą, vertybes, dievybes, nes iš tikrųjų liberalizmo ideologijoje nebelieka vietos vienai tiesai, moralei, absoliučioms vertybėms, vienijančiam tikėjimui ir Dievui. Savaip suprantami religijos ir tikėjimo liberalūs imperatyvai be bažnytinės priežiūros tampa gera dirva *New Age* doktrinai perimti, kur individualus religingumas, sutapatintas su grynai asmeniniu tikėjimu, tampa tarsi oficialia religija ir tikėjimu.

Išskyrus vidinį ir išorinį religijos lygmenis, pastarasis pasireiškia dalyvavimu ritualuose ir apeigose, lankymusi maldos namuose, o vidinis apima tikėjimą ir jo įtaką individo gyvenime. Jau kurį laiką sociologai Europoje stebi tendenciją, kad išorinio religijos lygmens statistiniai duomenys gerokai mažesni nei vidinio. Tai gali būti interpretuojama įvairiai, kai kas mėgina įrodyti, jog religijos vaidmuo šiuolaikinėje visuomenėje apskritai mažėja. M. Ališauskienė linkusi manyti, kad visa tai atsiranda apskritai dėl pokyčių šiuolaikinio žmogaus savimonėje, kai religija tampa labiau asmeninio, nuo visuomenės akių paslėpto gyvenimo dalimi. Reikia domėtis ne tik tuo, kiek žmonių skelbiasi esą religingi, kiek jų lanko bažnyčią, bet ir svarstyti bažnyčią lankančių žmonių religingumo turinio ir sąmoningumo klausimą. Sociologės M. Ališauskienės nuomone, religingas žmogus čia galėtų įžiūrėti tam tikrą religinio sąmoningumo stoką, o žvelgiant iš sociologo pozicijos atrodo, jog toks neišreikštas religingumas atspindi bendrus religijos svarbos šiuolaikinėje visuomenėje pokyčius. Religija tampa asmeniniu kiekvieno reikalu, kurio elementus kiekvienas pasirenka individualiai. Toks individualiai sukonstruotas tikėjimas gali būti laikomas sinkretiniu, tačiau kartu jis rodo ir įvairialypę šiuolaikinio žmogaus savimonę bei polinkį į vartotojiškumą. Tai patvirtina bendrą tendenciją, kad šiais laikais vartotojiškai žvelgiamame ne tik į drabužius ar mobiliuosius telefonus, bet ir į religiją. Taip ir lieka neaišku, koks yra tokio religingumo turinys. „Eurobarometro“ tyrimas atskleidžia, jog kitose ES šalyse žmonių, reguliariai lankančių religines apeigas, vidutiniškai yra dvigubai daugiau nei Lietuvoje. Ar tai reiškia, kad savo religinius įsitikinimus esame linkę slėpti labiau nei kiti europiečiai? O gal esame linkę šlietis prie individualaus religingumo? Anot Naujųjų religijų tyrimų ir informacijos centro direktorės sociologės M. Ališauskienės, šiuos skirtumus galėtų paaiškinti mūsų visuomenės patirtis sovietiniu laikotarpiu, kai religija buvo priverstinai išstumta iš visuomenės gyvenimo. Ilgą laiką visuomenė buvo dirbtinai sekularizuota, tad nebuvo galimybių tradicijas perduoti iš kartos į kartą, lankytis religinėse apeigose. Tačiau sociologė nelinkusi teigti, jog lietuvių skirtumai nuo kitų valstybių rezultatų yra tokie dideli, jog galėtų būti interpretuojami kaip ypatingas atvejis.¹³

D. Selmistraitienė pasitelkia religijotyrininką W. Smithą ir pažymi, kad dabar religija jau nebeatskleidžia individo vidinio dvasingumo raidos. Tradicijos sąvoka apibūdina išorinį kontekstą – visa, kas buvo sukaupta amžiams bėgant ir perduota kitoms kartoms:

šventyklos, raštai, mitai, moralės normos, įsitikinimai, socialinės institucijos ir kt. Tikėjimas – žmogaus santykį su savimi, su kitais žmonėmis ir pasauliu, suvokiamu transcendentinėje erdvėje; o žmogaus santykį su aukštesne už žmogų jėga, aukštesne esybe ar Dievu apibūdina jo dvasingumas. *Dvasinės vertybės* suprantamos kaip esminiai žmogaus dvasiniai orientyrai, pamatinė įsitikinimų sistema, struktūrinanti žmogaus gyvenimą ir lemianti jo sprendimus kiekvienoje gyvenimo srityje. *Žmogiškosios vertybės* suvokiamos kaip žmogaus santykio ir veiklos savo paties bei aplinkos atžvilgiu orientyrai, todėl šios vertybės susijusios su dvasinėmis. Laipsniškas atsivėrimas ir dėmesys vertybių sričiai skatina iš naujo pažvelgti į religijos puoselėjamas vertybes, drauge sudaro sąlygas naujam, lygiaverčiam ir konstruktyviam psichologijos ir religijos santykiui, kai religingumas siejasi su tokiais psichikos gerovės rodikliais kaip gera savijauta, aukšta savivertė, geri santykiai šeimoje, šeimos sutelktumas, gebėjimas prisitaikyti, tinkamas seksualinis elgesys, susilaukymas nuo galimų priklausomybių, aukšti pasiekimai, stabilumas, saviraiška, gyvenimo tikslo ir prasmės turėjimas bei gyvenimo vientisumo ir kryptingumo pojūtis. Iš tikrųjų pasaulietiško ir šventybės reiškiniai liudija žmonėms būdingą istoriškai nulemtą dvasingumo ieškojimą. Kad ir kiek žmogus stengtųsi neigti religiją ar transcendentškumą, desakralizuoti save ir aplinką, kad ir kaip įvardytų savo asmeninę gyvenimo filosofiją, jis vis tiek pritaria religiškai orientuotam elgesiui ir išgyvena būties stereotipus, kuriems būdingas specifinis erdvės, laiko, gamtos, kosmoso ir gyvybės sakralizavimas. Netikintis žmogus yra praradęs gebėjimą sąmoningai išgyventi religiją, ją suprasti ir orientuotis į jos vertybes, tačiau netikinčiojo gyvenime religijos vaidmenį atlieka pasąmonė.¹⁴ Bet ir čia svarbu tai, kaip tyrinėjant laikmečio stereotipus galima atsekti, kas yra susikaupę ir atskiro žmogaus pasąmonėje.

Negalima pamiršti, jog daugelis sąjūdžių, lygiai taip pat formavusių ir *Naująjį amžių*, buvo atvirai antikrikščioniški. Jų nuostata krikščionybės atžvilgiu buvo ir yra ne neutrali, bet neutralizuojanti. Religinių pažiūrų atvirumas, tradicinė krikščionybė nelaikoma priimtina alternatyva, o tikroji krikščionybė netoleruotina. Popiežiškoji kultūros taryba ir Popiežiškoji tarpreliginio dialogo taryba jau 2003 m. pateikė savo išvadas apie *Naujojo amžiaus* reiškinį, darantį įtaką daugeliui šiuolaikinės kultūros aspektų. Atkreipiamas dėmesys, kad menkinant Atpirkimo reikšmę, reliatyvinant religinę doktriną neaiškios pasaulėžiūros naudai, *Naujasis amžius* siūlo panteistinį Dievo supratimą, asmeninės atsakomybės už savo poelgius Dievui išmainymą į pareigos kosmosui jausmą, taip griunama autentiška nuodėmės sąvoka ir atpirkimo per Kristų poelgis. Atsiliepiant į *Naujojo amžiaus* iškeltus klausimus, į amžinosios laimės, prasmės ir išgelbėjimo šiuolaikinės paieškas, būtina išryškinti, kas prieštarauja katalikų tikėjimui. Šiandieninis žmogus, ieškodamas savo tapatumo, neretai blaškosi tarp to, kas tikra ir netikra. Be abejo, įsitikinus, jog krikščionių religija yra patriarchalinė bei autoritarinė ir kad oficialios politinės institucijos bei tradicinė medicina pajėgi gydyti tik ligą, o ne žmogų, atsirado palankios sąlygos alternatyvoms atsirasti. Tai, kas buvo tapę esminiais gyvenimo elementais, pamažu neteko pasitikėjimo. Žmogus atsakymų vis dažniau ėmė ieškoti savyje. Ieškant alternatyvių, nesustruktūrintų institucijų, išitraukiant į populiarius mistinius judėjimus pradėta spręsti gyvenimo problemas. Vartotojiškai priimdami krikščioniškas vertybes, suplakdami jas su *New Age* reikalavimais ir fragmentiškai suprasdami laisvę, autentiškumą, autonomiją ir

kitas vertybes, paverčiame visa tai tiesiog šventais dalykais. Deja, ne viskas, kas įvardijama kaip krikščionybė, katalikybė ženklai, sutampa su pačia krikščionybe. Štai kodėl krikščionys turi žinoti krikščionybės ir *New Age* skirtumus. Gnostinis vakarietiškojo ezoterizmo įtvirtinimas per Rožės kryžininkus, masoneriją, Prancūzijos, Amerikos revoliucijas, reformaciją paraleliai formavo mokslines vizijas ir kartu *New Age* teorijas. Šį procesą lydėjo Dievo atsisakymas ir dėmesio telkimas į kitas būtybes, pritarimas Darvino evoliucijos teorijai, kartu pabrėžiant gamtos jėgas. Visa tai šiandien iš esmės ir sudaro *Naujojo amžiaus* teoriją, kuri neapsiėjo be reliatyvizmo ir priešiško arba abejingumo krikščionių tikėjimui. *New Age* praktikavimas nėra religijos atnaujinimas, bet tik naujas būdas gnosticizmui praktikuoti, kur Dievo pažinimas, jo žodis tampa grynai žmogiška išraiška. Kai Dievo pažinimas, jo Žodis iškreipiamas ir pamainomas vien žmogiškais žodžiais, tai rodo, kad gnosticizmas visada gyvuoja šalia krikščionybės ir įgyja filosofinio sąjūdžio ar parareligijos, prieštaraujančią krikščionybei, pavidalą. Jau ankstyvosios krikščionybės laikais tikintiems Jėzų teko kovoti su gnostinėmis religijomis. Gnostinis tikėjimas kosminėmis galiomis ir miglotu likimu neigia ryšio su Kristumi galimybę, biocentrizmą paverčia socialinių santykių Bažnyčioje rinkiniu, o kosminį Kristų (nuasmenintą) padaro dieviškuoju modeliu, susijungiančiu su tikrove. *Naujojo amžiaus* dievas yra beasmenė energija, kosmoso priedėlis. Tokio religinio reliatyvizmo paveiktoje kultūrinėje aplinkoje krikščionis neturėtų tapatinti skleidžiamos painiavos ir krikščionių tikėjimo. Iš tikrųjų *New Age* nėra religinis judėjimas ir jo negalima prilyginti kultui ar sektai; tai veikiau palaidas praktikuotojų, nusiteikusių globaliai mąstyti ir lokaliai veikti, tinklas, tai sąmoningas iššūkis moderniai kultūrai. Jis atsiskleidžia per muziką, kiną, studijas, keliones, įvairias terapinių judėjimų formas. Negalima nepastebėti, kaip *New Age* elementai pasireiškia ir per religines ar parareligines grupes. Tai palanki dirva naujoms religinėms ir parareliginėms sektoms atsirasti. Iš tiesų dėl struktūrinio sinkretizmo *New Age* kultūra, socialinis judėjimas kaip alternatyva tampa nukreiptas prieš vyraujančią moderniąją kultūrą. Kuriamos alternatyvos pateisina civilinių ir pacifistinių teisių, interesų įgyvendinimą, o vienijimasis atsiranda per skirtingus įsipareigojimus ir skirtingas specifinių klausimų sampratas. *Naujasis amžius* neretai tampa atsaku ir į religinius klausimus. Daugelio įsitikinimu, organizuota religija neįstengia atsižvelgti į jų poreikius, todėl dvasingumo jie ieško kitur. Užtai į šį judėjimą įeina nemažai įvairių savivalbos programų, gausu sąmonės treniruočių, netradicinių religinių organizacijų, modernųjų raganų kerėjimų ir ezoteriškų, šėtoniškų kultų. *Naujasis amžius* tvirtai įsitikinęs, jog konkrečių religijų laikas pasibaigė, dėl to *Naujajam amžiui* ezoterizmas atrodo gana patrauklus. Užtenka tik prisiminti astrologus, aiškinančius apie Žuvies amžių, kuriame vyravo krikščionybė, ir trečiąjį tūkstantmetį, vadinamą Vandens amžiumi, kuriame atsiranda palankios sąlygos reikštis teosofijai, spiritizmui, antroposofijai ir jų ezoteriniams pirmtakams. Aiškiai matyti naujos paradigmos gimimas – žmonės nesitenkina pasyviu stebėjimu. Sinkretiškai sujungus ezoterinius ir pasaulietinius elementus šiame amžiuje numatomi pokyčiai: perėjimas nuo Niutono mechaninės fizikos prie kvantinės fizikos; nuo modernybei būdingo proto išaukštinimo prie jausmų, emocijų, patirties vertinimo; nuo vyriškumo ir patriarchalinio vyravimo prie individų ir visuomenės moteriškumo aukštinimo. Toks kaitos troškimas, pagrįstas modernybės atmetimu, grindžiamas šiuolaikiniu pagoniškųjų religijų atgaivinimu, įsiterpian

Rytų religijoms, šiuolaikinei psichologijai, filosofijai, veikiant mokslui ir 6-uoju bei 7-uoju dešimtmečiu išsirutuliojusiai kontrkultūrai. Kadangi mokslui ir technologijoms nepavyko atsakyti į visus klausimus, ieškodami prasmės ir išsilaisvinimo žmonės atsigręžė į dvasinę sritį. Šiandieninei oficialiajai medicinai, apsiribojusiai vien tik ligos gydymu, priekaištaujama, kad ji nesirūpina žmogaus sveikata plačiąja prasme. Holistinė sveikatos samprata, kaip žinoma, gydant kūną didelę reikšmę teikia psichikai. Liga ir kančia yra priešiškos prigimčiai, todėl gydantis reikia ieškoti jėgų savyje, kontaktuoti su savo vidine ir kosmine energija (čakra). „Dvasingumo“ ieškojimas taip pat neretai pagrįstas neįprastais reiškiniais, mediumų pagalba, transu, mistikais. Dvasinių esybių šaukimasis neretai būna paremtas nereliginiais motyvais: siekiant atsipalaiduoti, priimti geresnį sprendimą ar kontroliuoti savo gyvenimą bei karjerą. *Naujojo amžiaus* mistikai tariasi susijungią su dvasiomis, kad gautų pamokymus. Galiausiai kai kurios gamtinės dvasios, kaip galingos gamtos pasaulio ir „vidinių plotmių“ energijos, gali būti prieinamos atliekant tam tikrus ritualus, vartojant narkotikus ir taikant kitas technikas, skirtas sąmonės būklei perkeisti. Visa tai rodo, kad *Naujasis amžius* dažnai nepripažįsta jokio kito dvasinio autoriteto, išskyrus asmeninę vidinę patirtį. Spiritizmas, teosofija, antroposofija ir *New Age* kaip kosminę evoliucinę formą skelbia reinkarnaciją, gyvenimą įtraukiant į potencialiai begalinį kosminį procesą, apimančią net dievus. Ieškodami vientisumo naujaamžininkai siekia įveikti visas dualizmo formas, o svarbiausia – Kūrėjo ir kūrinio, žmogaus ir gamtos, dvasios ir materijos skirtingumą. Ižvelgdami žydiškas-krikščioniškas dualistines tendencijas Vakarų civilizacijoje, naujaamžininkai daugiau linkę ieškojimus sieti su gnosticizmu ir manichėizmu. Į klausimą, kokia *Naujojo amžiaus* ideologijos matrica, gali padėti atsakyti XVIII–XIX a. ezoterinė-teosofinė tradicija, kuri buvo paplitusi tarp Europos intelektualų, ypač tarp masonų, spiritizme, okultizme. Pastebima, kad net pati IX a. ezoterika tapo visiškai sekuliarizuota. Alchemija, astrologija ir kiti ezoteriniai elementai buvo panaudojami priežastinių dėsnių paieškai evoliucionizme, psichologijoje, religijotyroje. Skatinant moterų emancipaciją (kovą su patriarchaline krikščionyste tęsia *Wicca*), ezoterikos psichologizavimą, Dievas įvardijamas kaip asmenyje esanti gyvybinė energija, *Naujojo amžiaus* temomis tampa Energija (prilyginta Dievo sielai ar dvasiai), kuri gaivina kosmosą kaip organinę visumą, veikiamą egzistuojančių dvasinių esybių; tikėjimas už visas religijas ir kultūras svarbesniu „amžinuoju žinojimu“. *Naujasis amžius* pabrėžtinai teikia pirmenybę Rytų ar ikikrikščioniškosios religijoms, teigiama, kad jos yra „nesugadintos“. *Naujasis amžius* alternatyvos Vakarų kultūrai (ir jos judėjiskoms-krikščioniškoms šaknims) sąmoningą ieškojimą apibrėžia kaip naująjį dvasingumą, kur psichologinis tokio dvasingumo sandas gimsta susidūrus ezoterinei kultūrai ir psichologijai. Nebeegzistuojant galutinei tiesai, lieka kosmosas kaip visa ko pagrindas. Panašiai teigė ir nihilizmo ideologas F. Nietzsche. Jis įvardijo krikščionybę kaip kliūtį žmonijai visiškai ir autentiškai atsiskleisti. Kitaip sakant, mes patys esame visa ko kūrėjai. Tradicijos, patriarchalinės, hierarchinės, socialinės ar bažnytinės organizacijos atmetimas kartu reiškia alternatyvios visuomenės kūrimo formas, šiuolaikinio *aš* supratimo paieškas. Sensorinės izoliacijos, holotropinio kvėpavimo, hipnozės, mantros, pasninkavimo, miego ribojimo, transcendentinės meditacijos pratybmomis siekiama ne tik iš naujo atrasti save, bet tarsi laboratorijoje atgaminti mistines būsenas. Tokioje vidinio dievo ir holistinės vienybės su kosmosu idėjoje galima

įžvelgti ne tik holistinės paradigmos, bet ir totalitarinės vienybės pavojų. Painiojant psichologiją ir dvasingumą, negalima nepabrėžti, kad daugelis taikomų meditacijos technikų nėra malda, o saviraiška; savęs paties atpirkimas nėra tas pats, kas krikščionims išganymas. *Naujojo amžiaus* propaguojamas pasitikėjimas savimi, savo protu ir intuicija, sudievintu savuoju *aš* išstumia iš žmogaus sąmonės asmeninės klaidos ar nuodėmės prasmę, paverčia tai vien atitolimu nuo kosmoso. Daugiau nebeegzistuojant nuodėmei, tiksliam jos turiniui, apskritai paliekamas egzistuoti netobulas pažinimas. Naujaamžininkams kiekvienas asmuo, gyvulys, augalas ar daiktas yra kaip unikumas ir dalis savo paties asmeningumo dvasios, kuria dalijamasi tokiu vertingumu ir sakralumu, į kokią pretenduoja pats asmuo. Naujaamžininkai pirmiausia stengiasi pakeisti žmogų. Keičiant žmogų, keičiasi ir visuomenė. Tarp svarbiausių naujaamžininkų pasirinktų transformacijos priemonių galima įvardyti psichologiją, religijas, švietimą, mokslą, meną, politiką ir holistinę mediciną. Todėl šiam reiškiniui būdinga įvairių kultūrų gausa, nors pati naujaamžininkų srovė nėra kultinė, o dvasiniai klajūnai eina nuo vienos pažinimo prieigos prie kitos. Begalinis savęs įsimylėjimas priveda iki visiško Dievo nuvertinimo. Anot naujaamžininkų, krikščionybė savo esme niekuo nesiskiria nuo kitų pasaulio religijų, o Jėzus, įtrauktas į panteistinį panteoną, padaromas naujaamžininkų filosofijos marionete. Žvelgiant į save kaip į dievą klaupiamasi prieš save patį, garbinama savoji būtis. Taip suprantant dievybę aktyviai dalyvaujama įvairiose gyvenimo sferose, net kaip asmens bendrakūrėjams. Tai labai aiškiai atsispindi politikoje, švietime, teisėkūroje, ekologijoje. Dėl to vieniems tyrinėtojams *New Age* idėjos yra kaip religinės, kitiems tai nauja dvasinio sekuliarizmo forma, nukreipta prieš monoteistines, ypač krikščioniškąsias religijas, nes dievybė sutapatinama su gamtine tikrove. Neturint aiškaus Dievo pažinimo, nežinant Jo reikalavimų, viską stengiantis paaiškinti psichologinio brandumo stoka, neišvengiama socialinės valdymo struktūros klaidų ir t. t. Manoma, kad supratimas ateina psichofizinių technologijų būdu. *New Age* dalyviai nepasako, ką tiki, ką turėtų daryti ir ko vengti, užtat gerai žino, kad yra begalė būdų, kaip išreikšti save. Savęs realizavimas ir savo gyvenimo patikrinimas priklauso nuo asmeninių pastangų ir reinkarnacijos. Išganymas tampa nebereikalingas, jis jau ne iš šalies (Kristaus), o psichofiziškai ateina iš mūsų pačių. Dievas jau nebe transcendentinis. Kristus, anot jų, niekada netvirtino esąs Dievas, nebuvo Išganytojas, o tik žmonijos kelrodis, skelbiantis panteistinę, monistinę, žmogų dievinančią evangeliją. Kosminė realybė viena, ji monistinė, panteistinė, panenteistinė. Dievas – tai gyvenimo principas, pasaulio siela, todėl viskas yra Dievas, pats pasaulis dieviškas, palaikomas energijos. Metafizinis *New Age* komponentas ateina iš ezoterikos ir teosofijos, kurios yra ne kas kita kaip naujoji gnostinė išraiška. Gnostinis tikėjimas kosmosu užslėptai paneigia santykį su asmeniniu Dievu, Kristumi. Krikščionybė teigia, kad Kristus pasireiškia per Bažnyčios narius; *Naujojo amžiaus* išpažinėjams kosminis biocentrizmas turi atsiskleisti ir per socialinius santykius. Krikščioniškoji doktrina Kristų pristato kaip Kelią, Tiesą ir Gyvenimą (Jn 14, 6), be to, žinant Kristaus perspėjimą, jog negalima tarnauti dviem šeimininkams (Lk 16, 13), būtina Jį (Kristų) pirmiausia gerai pažinti.¹⁵ Deja, naujaamžininkų idealas – eklektiška pasaulio religija.

Katalikams nutolus nuo tradicinio tikėjimo, praradus bendrumą su Bažnyčia, atsisakius oficialaus religijos turinio, į Bažnyčią pradedama žiūrėti kaip į apgaulę. Tuomet sakoma

Dievui *taip*, Bažnyčiai – *ne*. Europiečiai neišvengiamai susiduria su Kristumi – vos išėję iš namų mato krikščioniškus ženklus: bažnyčias, paminklus. Tačiau kai kurie dėl to kartais tampa kristofobais, sąmoningai atmeta krikščioniškąjį paveldą, jaučia krikščioniškųjų įsipareigojimų baimę. Kokybinio tikėjimo sekularizacijos ribos ypač akivaizdžios tuose kraštuose, kur buvo ar yra aktyvi vienokia ar kitokia forma besireiškianti antireliginė propaganda. *Sacrum* sekularizacija vyksta ir per individualistinę pasaulėžiūrą, nes asmeninė pasaulio vizija leidžia susikurti ne tik asmeninę tiesą, bet ir religiją pakeisti „plataus“ dvasingumo išraiška, pereinant nuo individualaus Dievo suvokimo sureikšminimo iki „mes esame dievas“. Kai nėra aiškios tiesos, kiekvienas susikuria sau tokį pasaulį, kokio tik nori, o ir pati religija tampa plataus profilio reiškiniu. Netgi europinės institucijos asmenims, kurie priešinasi moralinės krizės reiškiniams, stengiasi primesti reliatyvistinę moralę, kuri įteisinama įstatymais. Susitelkus vien į ekonominius reiškinius nekreipiama dėmesio į moralinę krizę. Be abejo, reliatyvizmo ir sinkretizmo įsigalėjimą taip pat lėmė susikūrusi moderni, vartotojiška visuomenė, kur nelankstus pozityvizmas žmogų pavertė mašina, nesugebančia rasti ryšio su dvasinėmis žmogaus galiomis. M. Introvigne'o supratimu, dvasinis pasaulis, kurį materialiai išugdytam žmogui mokslinio racionalumo krizės sąlygomis siūlo *New Age*, pripildomas reliatyvizmo, sinkretizmo kokteilio, moderniai, sinkretiškai, panteistiškai bei gnostiškai suformuoja ir pačią religiją. Naujosios religinės formos, naudodamosi sinkretizmu, atmeta oficialią žmogaus priklausomybę konkrečiai religijai ir taip sukuria dvasinius žmogaus poreikius. *Sacrum* ieškojimas ir tikėjimas be priklausomybės pradeda reikštis sakralizuojant save. M. Introvigne'as vertina *New Age* ideologiją kaip naujųjų religijų judėjimo fenomeną: nėra pripažintų *New Age* vadovų, nežinoma jų buvimo vieta ar struktūra, tai nėra kažkokia grupė, į kurią įsitraukiama ar įstojama. Sociologiškai tai apibrėžiama kaip *network*, tinklo struktūra, o *metanetwork* atveju galima suprasti kaip vietą, kur gali susitikti visi būdami skirtingi. Kai nėra tikslios doktrinos, bendrų principų, kai viską lemia aplinkybės ir prisitaikymas, gyvenimo stilius apskritai tampa tik metafora. Todėl žmogus gyvena su padalyta siela, nevisavertiškai; tai jaučiama visose žmogaus gyvenimo srityse. Kaip dvasingumo alternatyva vertinamas okultizmas, ezoterika, reinkarnacija ir šiandien modernumu laikoma astrologija. Kai Dievui priskiriama viso kosmoso reikšmė, Jėzus niekuo nesiskiria nuo Budos. M. Introvigne'as tikėjimą be konkrečios priklausomybės supranta ne kitaip kaip sinkretizmą, kuris į religinį reliatyvizmą įtraukia daugiau nei 50 proc. asmenų. Tokį sinkretizmą, kaip naują religiją, galima būtų pavadinti taip – *religiją susikurk pats*. Natūralu, kad išgyvenant tiesos krizę racionalumo paieškos neaplenkia ir religijų. Nesant aiškių religijų apibrėžiančių kriterijų atsiranda ir neapibrėžta religija. Nuo reliatyvizmo pereinama prie sinkretizmo. Kiekvieno individo egzistenciją, individo požiūrius persmelkia įvairių kultūrų ir įvairių tikėjimų elementai, o pats individas tampa visų šių pokyčių subjektu. Taip religija praranda griežtą apibrėžimą, nes religinė patirtis tampa individualia, o tikėjimas – asmeniniu dalyku.¹⁶

Praeities, tradicinio mąstymo epochose buvo stengiamasi nustatyti, kas teisinga ir kas ne, kas yra tiesa, subjektas, vertybė, kas yra Dievas. Išmintinga buvo susieti žmogaus elgesį su religija. Praeityje žmonės tvarką visuomenėje stengėsi palaikyti remdamiesi iš aukščiau kylančia tvarka, susijusia su kosmine tvarka, su Būtimi. Todėl ir eretikai buvo kaltinami, atskiriami, suprantant tai kaip bausmę už aukštesnės tvarkos nesilaikymą. Laisvė leido

nevaržomai žavėtis įvairiais patinkančiais tikėjimais, kas ligi tol buvo neįtikėtina. Moralinio elgesio samprata, kuri kildavo iš religijos, nebeturi įtakos žmogaus elgesiui, nebėra religingo žmogaus išraiška. Todėl šiandien kalbama ne apie žmogaus dorovę, o stengiamasi demokratizacijos būdu atsakyti į pagrindinius žmogaus gyvenimo klausimus. Sinkretizmo ir savo religijos susikūrimo poreikis atsirado atmetus Dievo racionalumo, tiesos pažinimą, būtent filosofinio reliatyvizmo aplinkoje, kitokio savęs realizavimo supratime, moralinėje nepriklausomybėje, tiesos paieškų ir jų nustatymo susipriešiniame. Šiandieninis agnosticizmas, neigiantis galimybę rasti autentišką tiesą, kartu su gnostinėmis ir sinkretiškomis ideologijomis siekia suvienodinti įvairias žmogaus, pasaulio, Dievo pažinimo formas, nesistengiant atsakyti, kas yra tikra ir leistina. Klausimą apie Dievą ir tiesą keičia kitas svarbus klausimas: kas gali mane padaryti turtingesnį, įdomesnį, laimingesnį? Dievas ir kalbos apie tikėjimo tiesą buvo eliminuoti iš viešojo gyvenimo ir tapo privačiu reikalu, nes religiją turi susikurti pats. Suprantama, tokio religinio sinkretizmo atveju nesiekama ir negalima pasiekti absoliučios tiesos, nes daugiausia dalyvauja tik tiesos fragmentai, iki galo neišreiškiantys asmeninių poreikių. Anot L. Rossi¹⁷, iš interpretacijų susidedantis sinkretiškas tikėjimas linkęs pagrindinius religinius požūrius arba sumenkinti, arba juos išvis pašalinti iš religinės apyvertos, arba, priešingai, jų vieton kažką įdėti ir suaktualinti. Sinkretizmo atveju subjektyvumo apimti asmenys pasinaudoja skirtingų realybių elementais ir kuria naują filosofiją, religiją ar ką nors panašaus. Sinkretizmui nesvarbu, kokiai religijai priklausai, svarbu tai, kaip sugebi visas religijas ir jų dogmas laikyti vienodomis. Kadangi nėra absoliučios ir objektyvios tiesos, reliatyvizmas visus tikėjimus suvienodina, nes tai, kas vienam yra tikra, kitam gali būti netikra. Dėl to atsiranda nuomonė, kad tik susitarimo būdu galima pasiekti tai, kas objektyvu. Į pamatinius klausimus irgi nėra aiškių atsakymų, nes neįmanoma pasiekti galutinės tiesos. Šis neaiškumas akivaizdžiai pasireiškia ir religiniame gyvenime. Reliatyvistinis dinamizmas suskaldo į fragmentus realybę, tiesą, vertybes paverčia įvairiomis interpretacijomis, koncepcijomis. Kodėl šiandien atsisakome savo tikėjimo? Gyvenantiems postmodernios sumaišties ir ekologinės katastrofos laikotarpiu būdingas susižavėjimas gamta ir siekis atgaivinti pagonių tikėjimą. Nenuostabu, kad pagrindinis dėmesys skiriamas žemei, kuri laikoma šventa. Svarbiausia tai, kas randama gamtoje, biologinė įvairovė lemia sveikatą ir gerovę.¹⁸ Skelbiamas pliuralizmas tampa visų santykių pagrindu. Ši įvairovė visada pasiekama bendradarbiaujant, o ne per konfliktą. Anot Grahamo Harvey'aus, būtent pagoniškoji etika pabrėžia harmonijos tarp žmogiškų ir nežmogiškų santykių vertę.¹⁹ Pagoniškojo sinkretizmo sąlygomis modernus žmogus kaip niekada priverstas dangstytis neapibrėžtu religiniu sinkretizmu, ypač tada, kai per asmeninį (o ne Bažnyčios nustatytą) religingumą individas gali pats susikurti religiją. Be abejo, tokioje sinkretinės religinės doktrinos sanklodoje gali atsirasti skirtingų, netgi tarpusavyje nesutampančių religinių elementų, persisunkusių ezoterikos ir magijos pretenzijomis į tiesą. Jaučiantis savojo tikėjimo šeiminku, galima atstovauti net skirtingoms priešingoms dievybėms, kaip darė pagoniškujų tikėjimų žyniai. Dauguma šių situaciją vertinančių sociologų išvelgia individualistinį žmogaus poelgį, kai sulyginus religijas iš tikrųjų ir jas stengiamasi įtraukti į rungtynes. Sekuliarizuotam žmogui mažiau svarbus ryšys su krikščionybe – priklausydamas jai turi prisiimti ir išsipareigojimus. *World Christian Trends* duomenys rodo, kad religija daro įtaką netgi asmenims,

nesusiejusiems savo gyvenimo su religija. Viena vertus, būtų drąsu teigti, jog tai reiškia įsigalintį ateizmą, kita vertus, negalima pripažinti, jog tai yra ir savosios religijos gilus pažinimas. Sociologė Grace Davie vyraujančia tendencija laiko tai, kad šių laikų žmonėms, ypač europiečiams, būdingas tikėjimas be priklausomybės, kai išpažįstamas Dievas suprantamas bendrąja prasme, nesigilinant į pačią religiją. Tai leistų teigti, kad europiečio privatus gyvenimas pamažu tolsta nuo religijos ir jos mokymo. Arba galima oficialiai priklaudyti krikščionybei, bet jos mokymą priimti su išlygomis, drauge ieškant atsakymų kitose religijose.²⁰ Yra manančių, jog šių dienų krikščionys neturėtų tiesiogiai taikyti bibliinio pagonybės pasmerkimo, nes senasis ir naujasis pagonybės variantai yra gana skirtingi. Deja, naujoji pagonybė²¹, kaip ir antikinė, neskelbia vienos tiesos. Daugeliui pagonių būdinga susikurti savo tikėjimo išpažinimus ir ritualus, kurių esmė – susitapatinimas su gamta. Esama srovių, į kurias pasiskirsto pagonys. Pagrindine srove galima būtų laikyti *Wicca*, nors dėl jos kilmės nesutaria patys pagonys. Šiandien įprasta postmodernizmo vardu skelbti įvairovę. Kaip ir postmodernistai, pagonys neigia dvasinio ir fizinio pradų, proto ir jo vertinamų objektų dualizmą. Tai reiškia, jog pasaulį galima paveikti vien mintimis, nesiimant jokių fizinių veiksmų. Deja, kai kurie pagonys yra politiškai aktyvūs – dažnai atlieka magiškus ritualus, siekia jais paveikti valdžios sprendimus, gydyti aplinką ar skatinti taiką bei harmoniją su gamta. Pagonybės tyrinėtojas istorikas Ronaldas Huttonas²² teigia, esą daugelis senovės britų buvo lygiai taip pat linkę niokoti aplinką, kaip ir mes dabar, ir kad, priešingai šiais laikais pabrėžiamai lyčių lygybei, kuri yra svarbi deivių garbinimo ritualų dalis, dauguma senovės pagonių buvo labai patriarchališki. Dievybės moteriškumo skelbimas į pagonybę pritraukė nemažai feminisčių ir iš krikščioniškos aplinkos. Daugelis jų įsiliejo į mišrias grupes, tačiau kai kurios susibūrė į grynai moteriškas grupuotes, tokias kaip „dianiškoji“ *Wicca*, kurios narės garbina tik moteriškumą. Dauguma pagonių priimtų tai kaip tam tikrą požiūrį į patriarchalinę visuomenę, tačiau daugeliui jų ši idėja kelia susirūpinimą, nes tai prieštarauja pagonybės pamatui – įvairovei. Nuomonės išsiskiria ir dėl homoseksualų. Pagonys neprieštarauja homoseksualiame gyvenimo būdai, bet tai, jog daugelis pagonių pabrėžia vyro ir moters santykius kaip dieviškumo atspindį, nėra priimtina kai kuriems homoseksualiems pagonims. Šis prieštaravimas atsiranda siekiant kildinti etiką iš gamtos ir tuo pat metu teigti pliuralizmą. Atsiradęs dvi-prasmiškumas sujaukia pačių pagonių įsivaizduojamą gamtos ambivalentiškumą, kai į gamtą žiūrima kaip į harmoningos pusiausvyros ir tarpusavyje sąsają arba, remiantis F. Nietzsche ir nihilistine tradicija, konflikto ir stipriausiojo išlikimo aspektu. Pats faktas, kad pagonys sutinka su gamtos valdžia ir neigia, jog bet kuri dievybė galėtų ją viršyti, rodo, kad jie atmeta kitą nuomonę. Iš vienos pusės, visi mūsų regimi skirtumai, pagonių įsitikinimu, yra netikri; iš kitos pusės, egzistuoja tikri skirtumai ir ypatybės, kurias reikia išryškinti, patvirtinti. Pagonims fizinis pasaulis yra tikras, o dvasinis pasaulis atspindi esamus gyvybės formų skirtumus tiek tarpusavyje, tiek esančius formos viduje. Tai labai artima postmodernizmo idėjoms, nes abu šie požiūriai tiesą paverčia reliatyvia. Dėl šios priežasties daugelis pagonių yra politeistai. Ne tik dėl garbinamų dievybių skaičiaus, bet todėl, kad visa turtinga gyvybės įvairovė jiems šventa, o tai yra svarbiausias politeizmo ir monoteizmo ginčas. Krikščionys meta iššūkį pagonims, nenorintiems pripažinti dvasinės gėrio ir blogio kovos, reikalingos krikščionių tapatumo pozicijai išreikšti.

Mėginant atsakyti, kokie šio sąjūdžio aspektai įgalina *New Age* šalininkus būti misio-neriais, skelbti naują žinią tradiciškai krikščioniškoje kultūrinėje erdvėje, pirmiausia atsiveria esmingiausi šio judėjimo bruožai: totalizmas, natūralizmas ir optimizmas. *Totalizmas* gana ryškus *New Age* ištakose – teosofijoje. Šiuo bandymu siekiama ne tik sujungti įvairias religines tradicijas, savaip interpretuoti skelbiamas dievybės sampratas, bet ir grįsti visa tai pasaulio, universumo harmonija, visatos vieningumu, nedalomumu. Paneigiant bet kokios transcendencijos ir suverenaus dvasinio pasaulio egzistencijos gali-nybę, natūralizmu iš tikrųjų grįžtama prie panteizmo, kuris siekia matyti dievybę visame kame, o religijas supranta tik kaip skirtingas išraiškas tai dievybei apibūdinti. *New Age* ideologijos natūralizmas aiškėja visų pirma teigiant pasaulio, civilizacijos ir viso univer-sumo raidos cikliškumą – patys ciklai, jų kaita natūraliai ir būtina keičia visus žmogiško-sios ir kosminės realybės metmenis, visuomeninės tvarkos, kultūros struktūrą. Trečiasis aspektas – optimistinis žmogaus galių garbinimas. *New Age* mokymas ne tik žada rojų žemėje, bet ir skatina žmogų žvelgti į save kaip į Dievą, nes kiekviename iš mūsų gali įsikūnyti Dievo dvasia. Vadinas, žmogui nereikia nusilenkti prieš Anapusybę, priimant Apreiškimą, bet tiesiog panaudoti tam tikrą techniką, kuri leistų jam pačiam būti Dievo aktualizacija. Nors *New Age* judėjimas nėra vienalytė, hierarchiškai organizuota struk-tūra, tačiau kaip *New Age* idėjų pasekmė visų pirma išryškėja totalizmas, siekiantis vi-sus suvienodinti, nereikalaujantis asmeniško apsisprendimo dėl vienos ar kitos pozicijos, bet leidžiantis žmogui puikiai jaustis jį nuasmeninančioje minioje. Tokios pasaulėjautos skleidimas tampa kasdienybės dalimi, kaip ideologija žmogaus, išsiilgusio jį globojančios visagalės jėgos, kuri jam padeda bent sąmonėje vienodinti toki įvairių ir todėl dažnam atgrasų pasaulį. Pasaulio įvairovės, daugialypiškumo nepriėmimas tampa susiformavu-sios totalitarinės sąmonės bruožu. Stebint, kaip sėkmingai plinta *New Age* ir kaip uoliai skelbiama pažiūra apie visų religijų vienybę ir tapatumą, matyti, kaip sąmonės praplėti-mas, karmos diagnostika, įvairių rūšių meditacijos veda į vienybės su neišsakomu *vieniui* pajautimą ir kaip Lietuvoje visa tai populiarėja. To priežastis gali būti ir dešimtmečius girdėta marksizmo samprata apie visų religijų bendrumą, pabrėžiant, jog visos jos vien-odai blogos. Marksizme gana gerai suderintas natūralus žmogui minimalaus saugumo siekis ir individo *reikšmingo nereikšmingumo* išgyvenimas. *New Age* atveria naujas tokios savivokos galimybes – pačiam tapti dievu, dalyvaujančiu kuriant naują kosminę harmo-niją (o ne tik tam tikrą politinę sistemą – žemiškąjį rojų). Sovietinėje ideologijoje buvo įsigalėjęs požiūris į pasaulio homogeniškumą – buvo skelbiama, kad viskas yra materija ir į materiją grįžta. Tuo tarpu religija, reikalaujanti sąmoningo ir asmeniško apsisprendimo, jau priimama kaip represyvi ir atgrasi struktūra. Į šį pasaulėvaizdį visai nesunku įjungti ir *New Age* sampratą apie Dievą kaip kuriančią energiją ir apie žmogiškąjį pažinimą kaip pagrindinę priemonę savo galutiniam tikslui ir paskirčiai suprasti. Nuolankumas, būdin-gas krikščioniui ar kitam tradicinės religijos išpažinėjui, tokios sąmonės suvokiamas kaip yda. Bandyamas interpretuoti tąjį nuolankumą kaip didesnę ar mažesnę vertybę sukelia kognityvinį disonansą tokiu būdu suformuotoje psichikos struktūroje. Dažnas katalikas nepriima Bažnyčios modernizavimo Vatikano II Susirinkimo dvasia, bet palankiai žiūri į tautišku, o iš esmės pagonišku, ritualų įtraukimą į Bažnyčios praktiką, dažnai net neįtar-damas, kad visoks Bažnyčios sukultūrinimas, stengiantis ją paversti kultūrine institucija,

atveria galimybes *New Age*. Verta prisiminti mėginimus atkurti pagonių religiją, ypač Romuvos religinėje bendruomenėje. Žinoma, tie bandymai religijos tyrinėtojo požiūriu yra visiškai nevaisingi, jie neturi nei tradicinio, nei doktrinos tęstinumo su praeities lietuvių religija (ar religijomis). Tačiau visuomeninė opinija juos priima – tai rodo ir pirmojo Lietuvos Respublikos Prezidento inauguracijos ceremonija, kurią lydėjo pagoniški ritualai, ir valstybinės televizijos dėmesys pagoniškujų Europos religijų sąjungos atstovo apsilankymui Lietuvoje, maldų ugnies deivės garbei ekspozicija plačiai LTV auditorijai; Romuvos apeigų grupė *Kūlgrinda* tapo pagrindine tautinių švenčių ir apeigų atlikėja, minint kunigaikščio Gedimino 650-ąsias mirties metines užkūrus aukurą sutartines giedojo vaidilutės; Vydūno senameldiškame perlaidojime dalyvavo romuviečiai; 1993 m. Lietuvos prezidento vėliavos šventinimo ceremonijoje romuviečiai taip pat atliko svarbų vaidmenį. Pagrindinis romuvio bruožas yra pagarba gamtos ir žmogaus dieviškajai kuriančiajai galiai. Tai dera su marksizmo propaguota *motinos gamtos* samprata: tą gamtą dera mylėti; tik ta meilė pasireiškia ne konkrečiais darbais, galinčiais keisti ekologinę šalies situaciją, o egzaltuotu pačios gamtos garbinimu. Todėl neopagonybės atsiradimas tampa palankia dirva *New Age* žodynui ir panteizmui įsigalėti, ypač kai ši galimybė sustiprinama valstybinio lygiu. Komunistinėje santvarkoje *vienos tiesos* realybė buvo skelbiama įvairiomis visuomenės informavimo priemonėmis. Tokioje situacijoje reikia kelti klausimą, kaip ir kur krikščionys, kaip Bažnyčia galėtų prisidėti siekiant nukenkinti totalitarizmo padarinius visuomenėje ir žmogiškojoje sąmonėje.²³

Astrologijos, okultizmo, burtų įsigalėjimas

Reliatyvizmo ir sinkretizmo būdu sukūrus religiją nebeliko aiškios ribos tarp Kūrėjo ir kūrinio, tarp žmonijos ir gamtos ar prigimties religijos ir psichologijos, subjektyvios ir objektyvios realybės. Išbraukus iš žmonių mąstymo Dievo buvimo tarp kūrinių reikšmę dingo poreikis išsivaduoti iš savo nuodėmių ir silpnybių. Taip žmogus paliekamas vienas, savo jėgomis apsisvalymo ieško pasinerdamas į viską. Krikščionybėje, priešingai nei gnosticizme ar ezoterikoje, gyvenimo racionalumas yra išreiškiamas per žmoniškumo pilnatvę, o ne per eksperimentavimą savimi ir kitais. Todėl šiandien svarbu svarstyti, kodėl su ezoterizmo, magijos, sinkretizmo ir iracionalumo apraiškomis susidūrę pirmieji krikščionys sugebėjo tvirtai atsilaikyti savo tikėjimo užimtose pozicijose. Nors pagonybė gana sėkmingai pateikia postmodernizmo sumaištis ir nihilizmo religinę alternatyvą, be konflikto atliepdama jų įvairovės paieškoms, tačiau neturint atramos anapus gamtos pagonybei sunku atremti nihilizmo iššūkį. Kai tampame dievais, besivadovaudami įsivaizduojamo asmeninio tapatumo įstatymu *daryk ką nori*, iš tikrųjų artėjame tiesiog prie satanizmo. O maginiais, ezoteriniais, okultiniais pažinimo būdais siekiame išbandyti ligi šiol dar nepažintas dvasinio patyrimo sritis.²⁴

Tiek šiuolaikinei, tiek klasikinei pagonybei būdingas magiškas. Magiškas daugelyje religijų suprantamas kaip auka. Magas, priešingai nei pamaldus žmogus ar garbintojas (atnašaujantis aukas dievams, kurie gali vienaip ar kitaip grąžinti malonę), siekia tam tikro tikslo ir panaudoja valią. Tai, kas religijoje laikoma aukojimu, siūlymu, pamaldumu, garbinimu, magui tėra paprasčiausias mainų būdas ar priemonė. Magiškose apeigose auka

tėra atlygis, o ne dovana. Todėl kai magiškais ritualais siekiama apgalvoto tikslo, jie atliekami sąmoningai, kaip nepaprasto noro ar troškimo išdava. Šiuolaikinė pagonybė bando magų veiklą varžyti panaudodama etiką. Mago įvaizdis – tai šiuolaikinės pagonybės įvaizdis.²⁵ Atrodo, kad krikščionys neturėtų pasiduoti ir maginei pasaulėžiūrai. Deja, kaip rašo savo knygoje Lietuvos vardo paminėjimo tūkstantaisiais metais Lietuvos pagonių krivis J. Trinkūnas, žyniavimas ir burtininkavimas buvo specifinis prūsų ir lietuvių mitologijos bei religijos bruožas. Burtininkavimas ir paprotys kelti puotas buvo paplitęs dar XVII a. Stiprus buvo žyniavusių ir burtininkavusių žynių sluoksnius. Išsilavinimas kėlė pavojų nutolti nuo gimtosios kultūros bei pasaulėžiūros. Šventumas, kuris buvo suprantamas kaip kosminės gyvybės galia; skaista kaip gyvybės apraiškos kulminacija; dora, kuri šiandien vartojama kaip moralės sinonimas, buvo siejama su žodžiu *daryti*, monoteistinio Dievo šalininkų buvo etimologiškai pakeisti atakuojami užkalbėjimai, kosminių pagoniškų dainų prasmė.²⁶

Štai Rusijos valdžia susirūpino šalyje klestinčia žiniuonių, magų ir ekstrasensų pramone. Maskvos miesto dūma parengė įstatymo pataisas, kuriose numatyta, kad leidimus užsiimti išvardyta veikla asmenims gali išduoti speciali ekspertų taryba. Nepasizymintys ypatingomis galiomis licencijų negaus ir galės būti apkaltinti sukčiavimu. Skelbiamais duomenimis, ekstrasensų pelnas nusileidžia tik už alkoholį gautam pelnui. Nurodomas skirtingas į ekstrasensus ir burtininkus besikreipiančiųjų skaičius: oficialiai – 150 000; Vidaus reikalų ministerija teigia, jog turėtų būti apie 300 000; Rusijos Stačiatikių Bažnyčios įsitikinimu, žiniuonių pagalbos prašė net 800 000 žmonių. Taip pat manoma, kad Rusijoje okultinių paslaugų reklamos rinkoje sukasi daugiau kaip 10 mln. dolerių. Ekspertai įsitikinę, jog bandymai teisiškai reguliuoti šią veiklą yra bevaisiai, nes burtininkai Rusijoje turi didelę įtaką. Jiems priskiriamas socialinės įtampos mažinimas, o tai svarbiau nei įplaukos į biudžetą.²⁷ Kiek kainuoja asmeninis horoskopas Lietuvoje? Norint patekti pas vilnietę astrologę Palmirą Kelertiene, reikia registruotis iš anksto. Vienos valandos konsultacijos kaina – 400 Lt, o dviejų – 650 Lt. Situoktiniai astrologai V. Budraitytė ir G. Naujokas už asmeninio horoskopo sudarymą prašo 350 Lt. Biologijos mokslų daktarė ir astrologė A. Zalatorienė neįvardija tikslios kainos ir sako, kad kiekvienas moka tiek, kiek gali, dažnai padedanti ir nemokamai. Parapsichologas ir astrologas V. Azanovas išsamų asmeninį horoskopą sudaro už 500 Lt, o dalinį – už 200 Lt. Astrologės D. Markauskienės sudarytas asmeninis horoskopas kainuoja 350 Lt, į kainą įeina visų metų tendencijos ir mineralų parinkimas. Konsultacija trunka apie 3 val. Už astrologės A. Virbalienės sudarytą ir žodžiu papasakotą asmeninį horoskopą tektų sumokėti 300 Lt, raštu – 400 Lt. Palankios datos parinkimas (vedyboms, verslui) – nuo 250 Lt. Astrologas V. Kaškelis, sudaręs asmeninį horoskopą, gali paprašyti nuo 800 Lt iki 1500 Lt. Vaiko horoskopas – 200–400 Lt. Vienos gyvenimo temos analizė – 300–600 Lt. Talismano parinkimas – 100–400 Lt.²⁸

Kai vyriausiąja tituluojama Lietuvos ragana pradėjo bendradarbiauti su Školų išieškojimo biuru ir džiaugėsi, kad susirado tikrą darbą, tuo metu Lenkijos mokslininkai kartu su įvairių socialinių sluoksnių atstovais kreipėsi į Darbo ir socialinės politikos ministeriją²⁹ prašydami atšaukti potvarkį³⁰, kuriuo Lenkijoje pripažįstamos būrėjų, astrologų profesijos³¹. Mokslininkai laiške *Sveikam protui apginti* piktinasi ministerijos potvarkiu *Dėl profesijų ir specialybių kvalifikacijos darbo rinkoje*. Tai visa virtinė profesijų, neturinčių

nieko bendra su XXI amžiaus civilizacija ir Lenkijos vyriausybės idėja kurti mokslo žiniomis pagrįstą visuomenę, piktinasi mokslininkai. Nors pasiaiškinimų bandoma rasti Tarptautiniame standartizuotų profesijų klasifikatoriuje³², pareiškėjai teigia, jog profesijų suvienodinimas ir jų racionalumas tarptautiniu lygmeniu, atrodo, turėjo tapti *ratio legis*. Apgailestaujama, kad legalizuojant pastarąsias veiklas ir sulyginant jas su fiziko, inžinieriaus ar gydytojo profesijomis įtakos turėjo Aukščiausiojo Teismo patvirtinimas, jog virtualininkai (*radiestezji*) yra kaip viena iš amatininkų specialybių.³³ Vadinamąsias profesijas įtvirtino ir kitų teismų sprendimai. Nepaisant 300 mokslininkų kreipimosi, Lenkijos Vyriausybė ignoravo protesto laišką. Apžvalgininkai neabejoja, kad Vyriausybė susigundė šiame versle besisukančiais pinigais. Manoma, jog ezoterinių paslaugų rinkos vertė Lenkijoje siekia 2 mlrd. zlotų (1,66 mlrd. litų). Būrėjos alga, priklausomai nuo jos populiarumo, gali siekti keliasdešimt zlotų per mėnesį. Dėl to šiuolaikiniai salonai, atlikdami rinkos tyrimus, vadovaujasi tokiais pat verslo principais kaip ir kitos bendrovės. Prieš 6 metus televizijos kanalas *Ezo TV*, siūlantis būrimo paslaugas, iš pradžių transliavo programą tik valandą per parą, dabar – 8 val. Tai rodo, kaip žmonės yra susidomėję ir pasitiki tokiais pranašystėmis. Lenkijos mokslų akademijos teorinės fizikos prof. L. Turskis mano, kad valdžia peržengė idiotizmo ribą, nes aiškiaregių kompetencija dabar mažai skiriasi nuo mokslininkų. Teorinės fizikos centro vadovo L. Mackievicziaus nuomone, nuo šiol teismai nebeprivalės kreiptis į profesionalius ekspertus ir laboratorijose užsakyti tyrimus, nes tam, atrodo, užtenka aiškiaregio.³⁴

Hedonistinės moralės radikalizmas ir pasaulėžiūrinis susidūrimas

Gnostikai, kalbėdami apie moralę, įsitikinę, jog ji priklauso nuo papročių, vietos ir epochos. Ugdymo esmė moko revoliucinės etikos ir kaip tik to reikia naujai kartai. Mokyklų, kolegijų ir universitetų mokytojai turi pasiekti tiesos patyrimą ir po to savo studentams detalai išaiškinti kelią; jie turi paaiškinti jiems, kad tiesa yra tiesioginio patyrimo, o ne teorijų, nuomonių ar sąvokų reikalas. Kapitalistinė visuomenė radikalčiai smerkia ateistus, smerkia tuos, kurie netiki Kūrėju, tuo tarpu marksistinė-leninistinė visuomenė smerkia teistus, tuos, kurie tiki Kūrėju. Nepaisant to, iš esmės abu įsitikinimai yra tas pat – žmonių nuomonių ar užgaidų klausimas, jų mentalinės projekcijos. Nei patiklumas, nei netikėjimas, nei skepticizmas nereiškia tiesos patyrimo. Abi – kapitalistinė ir komunistinė – visuomenės turi atitinkamai pagal jų nuostatas ir užgaidas – išankstinius nusistatymus ir teorijas – savo ypatingo tipo morales. Taigi kas yra moralu kapitalistinėje visuomenėje, tas nemoralu komunistinėje, ir atvirkščiai.³⁵

Kadangi gnostikams Kristus nėra tik vienas individas, o kosminis principas, reikia jį asimiliuoti savo fizinėje, psichinėje, somatinėje ir dvasinėje prigimtyje pasitelkiant seksualinę magiją (sanskrito kalba *sahaja* – natūralus, *maithuna* – šventas arba sakramentinis lytinis aktas). Seksualinė magija veda į sielos vienybę ir jausmingumą, kitais žodžiais sakant, gyvybę įkvepiantį seksualumą. Seksualumas, anot jų, daugiau nebecharakterizuojamas kaip įtartinas ir paniekiantis, nebepraktikuojamas tik slaptai ir su neabejotina, pripažinta gėda; priešingai, seksualumas apibūdinamas kaip nuostabus gyvenimo džiaugsmas, prisiskunęs to ir kaip pakilus egzistavimo patvirtinimas, užtikrinantis laimingos ir laisvos

asmenybės pusiausvyrą. Santuoka neturi nieko bendro su socialinėmis ar religinėmis šios barbariškos žmonijos formuluotėmis. Tikra santuoka įvyksta tuomet, kai pora susijungia dvasia, siela ir lytiškai santykiuodama. Gnostikai aiškina, kaip praėjusioje Žuvų eroje viduramžių asketizmas atmetė seksualinius santykius, apibūdindamas juos kaip tabu ar nuodėmę. Seksualinis susilaikymas veda link seksualinio iškrypimo. Gnostikams gimimų kontrolė yra nusikaltimas, o vaisingumo kontrolė yra žmogaus pareiga. Pažvelgę į viduramžių žmones, didžiuosius inkvizitorius, besilaikančius celibato, abstinentus, gnostikai mato tik nutukusius individus, apaugusius riebalais, tikras kiaules; kitus plonus, iščiusius, siaubingus, spuoguota oda. Dabar naujas, revoliucinis, Vandens amžiaus asketizmas pagrįstas seksualiniais santykiais, pasireiškiančiais į visas galias, daugeliu gebėjimų, kurie nubudinami dvasingojo žmogaus sąmonėje kaip aiškiaregystė, aiški klausa, gebėjimas keliauti astralinėje plotmėje, praeitų gyvenimų atsiminimas ir t. t. Jis atrandamas *Lingam*-Joni (*Lingam* – vyriškas lytinis organas; *Joni* – moteriški lytiniai organai) paslapytse, kad savo sutuoktynyje atrastume patys save.³⁶

Siekiant palyginti derėtų prisiminti pagoniškojo pasaulio aistras ir suseksualintas dievybes³⁷. Judaizmas, o paskui ir krikščionybė pakeitė pagoniško Vakarų pasaulio požiūrį į lytinį gyvenimą – neribotai seksualinei laisvei nustatė lytinio elgesio ribas, kuo seksualinės revoliucijos šalininkai, „išvaduodami seksualumą“, kaltina judaizmą ir krikščionybę. Nuo pat pradžių siekdami garantuoti sekso liberalizavimą ir baigti vyrų vyravimą, taip siekė „priartinti“ moterį prie vyrų. Atseit santuoka stipriai varžė moters statusą, moteris, be abejonės, reikėjo išlaisvinti. Buvo stebima, kaip vyrai galėjo turėti įvairaus pobūdžio lytinius santykius su bet kuo (moterimis, vyrais, vaikais, artimais giminaičiais, vienu partneriu ar grupe, su gyvūnais, visais, kas gyva ir mirę), svarbu, kad būtų pasiektas orgazmas. Nors ne visos praktikos tuometinėje visuomenėje buvo vienodai priimamos, bet galima įsivaizduoti, kur gali nuvesti nesublumuotas, anot S. Freudo, lytinis potraukis, kai net religija kaip dievybės išraiška yra seksualizuojama. Reikia nepamiršti, kad daugumoje senųjų civilizacijų dievybė buvo seksualiai aktyvi. Artimuosiuose Rytuose deivė Ištar suvedžiojo vyrą – Babilono didvyrį Gilgamešą. Afroditės garbinimas Graikijoje ar Astartės (arba Ištar) Mesopotamijoje buvo siejamas su ritualine prostitucija. Egiptiečių dievas Ozyris turėjo lytinių santykių su seserimi deive Izide, taip atsirado jų bendras vaikas – dievas Horas. Kanaano aukščiausias dievas Elis lytiškai bendravo su Ašera. Pagal indų tikėjimą Krišna buvo seksualiai aktyvus ir turėjo daug moterų, bėgiojo paskui Radžą. Krišnos sūnus Samba suvedžiodavo mirtingus vyrus ir moteris. Graikų religijoje Dzeusas vedė Herą, viliojo moteris, suvedžiojo jaunuolį Ganimedą, dažnai masturbuojasi. Poseidonas tuokiasi su Amfitrite, siekia deivės Demetros, išžagina Tantalį. Romoje dievai nebuvo abejingi kaip vyrams, taip ir moterims. Kadangi dievai buvo seksualiai aktyvūs, tai ir religijos buvo persunktos įvairaus seksualinio aktyvumo. Senovėje Artimuosiuose Rytuose ir kai kur kitur kunigas atimdavo iš moters mergystę, prieš atiduodamas ją sutuoktiniui. Susakralinta ritualinė prostitucija buvo visuotinis reiškinys. Indijoje kai kuriuose hinduizmo kultuose iki XX amžiaus buvo privalomi lytiniai santykiai tarp vyrų vienuolių ir moterų vienuolių. Žmonos turėjo lytinius santykius su kunigais, kurie atstovavo dievaičiams. Iki Indijos nepriklausomybės paskelbimo 1948 metais ši praktika buvo legali, o daugelyje hinduistinių šventovių buvo berniukų ir moterų prostitučių. XIV a. kinai aprašo

homoseksualius ritualus pagal tibetiečių religiją, vykdavusius Mongolijos imperatoriaus rūmuose. Iki XX amžiaus Šri Lankoje vienas iš ritualinių elementų, atiduodant garbę deivei Pattini – kai moterimi persirengęs kunigas yra simboliškai kastruojamas. Senovės Graikijoje padarytą didelį simbolinį falą nešdavo ant pakylos Dioniso garbinimo procesijos metu. Šis pagonių dievas buvo vyno ir orginės religijos, švenčiančios gamtos galią ir vaisingumą, dievas, Dzeuso ir Tėbų karalaitės Semelės (arba Persefonės) nesantuokinis sūnus. VII–V a. pr. Kr. Dionisą, kaip atsvarą aristokratų aukštintam Apolonui (kuris yra tarsi pasiturinčiųjų dievas), ypač garbino prastuomenė. Pagonių Roma turėjo savo bakchanalijas, girtuoklystės orgijas Bakcho garbei. Rodant meilę dievams buvo leidžiama pasirodyti ir kekšėms, pašvęstosioms prostitutėms, įvardijant merginų šeiminkus, kurie būdavo paminimi švenčių metu, keliaujant į Graikiją.

Ikibibliiniu laikotarpiu tiesiog nebuvo daroma skirtumo tarp heteroseksualizmo ir homoseksualizmo, o paprasčiausiai atskiriama, kas yra aktyvus, o kas pasyvus partneris. Moterys ir jaunuoliai dažnai buvo vyriškų troškimų objektai, pasyvieji partneriai. Išskeldamas lyties šventumą Viešpats įspėja, kad izraeliečiai neturi mėgdžioti kitų tautų papročių, o 12 lytinių draudimų (prakeiksmų) sąrašė tiek vyrus, tiek moteris įpareigoja būti šventa tauta, skirtinga nuo kitų tautų savo gyvenimo būdu ir kultu; izraeliečių etinių pareigų ir kulto ištakos aptinkamos dešimtyje monoteistinio Dievo įsakymų (Kun 18; Įst 27, 14–26). Taip pat neleidžiama pagal kanaaniečių paprotį aukoti vaikus kruvina auka dievui Molechui. Vaikai būdavo nužudomi, paskui sudeginami (Ez 16, 20–22; 20, 26–31; 23, 37; 19, 1–37). Judaizmas apriboja seksualinį aktyvumą. Judaizmas, kaip ir krikščionybė, iškelia santuokinių lytinių gyvenimą. Senajame Testamente matyti ne tik Dievo „nuseksualinamas“, bet ir tai, kaip Dievas iš pirmapradžio chaoso sukūrė tvarkingą pasaulį, suteikė žmogui – vyrui ir moteriai – ypatingą vietą. Kūrimas žodžiu pabrėžia visapusišką Dievo suverenumą. Parodoma, kad saulė, mėnulis, žvaigždės nėra dievai, lemiantys žmogaus likimą, kaip buvo anksčiau manyta, o tik šviesuliai (Pr 1–2). Religinė reforma Judo, Izraelio karalystėse vyko Viešpaties namuose, nepaliekant reikmenų pagoniškos dievybėms (taip pat saulei, mėnuliui, žvaigždynams, visoms dangaus galybėms); panaikinant netikrus kunigus, kurie Judo karalių buvo paskirti smilkalams aukštumų alkuose deginti; užteršus Tofetą, esantį prie Jeruzalės su aukuru, skirtu kruvinai vaikų aukai dievui Molechui, buvo siekiama, kad daugiau niekas nebevestų savo sūnaus ar dukters kaip aukos pagonių dievui; griauinant šventųjų kekšių būstus, nes religinės pagonių apeigos turėjo ir lytinį pobūdį. Paniekinant Sandorą su Dievu, statomi aukurai, užsiimama kerėjimais, būrimais, tariamasi su dvasiomis ir raganiais. Esmė ta, kad supagonėjus karaliaus dvarui, pagonių apeigos skverbėsi į Jeruzalės šventyklą (2 Kar). Kaip antai, kanaanitų prostitucinė praktika, išrinktosios tautos neištikimybės Sandorai su Dievu laikotarpiu atėjusi net į Jeruzalės šventyklą, kur buvo kambarių, kuriuose hierodulai, ritualine prostitucija užsiėmę vyrai ir moterys, atlikdavo savo ritualus. Senasis Testamentas iš tikrųjų skelbė žmogaus panašumą į Dievą.³⁸ Seksas daugiau negalėjo viešpatauti religijoje ir visuomenėje. Turėjo būti pašventintas, žydų kalba – „išskirtas iš pasaulio“ ir perneštas į šeimą, į vyro ir moters santuokinę lovą. Seksualinių elgsenų apribojimas judaizme buvo visuomenės pažangos pagrindas. Tuo tarpu graikai aukėjo šeimą dėl grožio ir Eroso, marksistai – dėl mokslo pažangos ir progreso, o šiandien visuomenei kuriamas laisvo seksualinio elgesio idealas. Bažnyčios Tėvai, stebėję, kaip graikų ir romėnų

pagoniškasis pasaulis, nusigręžęs nuo Apreiškimo ir prigimtinio įstatymo, garbino savo pačių dievus ir kaip įpročių mitinei projekcijai priskirdami religinę dimensiją pagonys tas ydas pateisina, teigė, kad jų Jupiteris nėra aukščiausias viešpatavime, tik ydoje, liepsnojantis žemiška meile savo paties griausmų apsuptyje <...>, verždamasis su paukščiais, kad išniekintų berniukų skaistumą. Žmonės imituoja dievus, o jų nusikaltimai tampa jų religija (šv. Kiprijonas). Semantiniu ginklu kultūrinėje kovoje neoreliginiai oponentai tradicinę bažnytinę doktriną visuomet pristato kaip sustabarėjusią, atsilikusią mokslinių pasiekimų, ypač psichologijos, srityje. Priešiškumas judėjų-krikščionių religijai ir pastangos pakeisti krikščionybę gnostiniu, neopagonišku, erotiniu misticizmu tampa akivaizdžia moraline revoliucija, nes gnostiniam okultiniam mitui būdinga teigti, jog iš pradžių žmonės buvo androginiški ir kad žmogaus „išganymu“ yra svarbus iš naujo dviejų lyčių susijungimas, pirmapradės androginiškos būtybės atkūrimas.

Nesvetimauk (Iš 20, 14; Įst 5, 17), geidulingai nežvelk, nes jau svetimauji savo širdimi (Mt 5, 27–28). Nei ištvirkėliai, nei stabmeldžiai, nei svetimautojai, nei iškrypėliai <...> nepavaldės Dievo karalystės (1 Kor 6, 10; 1 Tim 1, 10). Katalikų Bažnyčios katekizmas vardija: masturbacija, paleistuvavimas, pornografija, prostitucija, prievartavimai, kraujomaiša, svetimavimas, homoseksualizmas. Skaistumas moko susitvardyti, ugdo žmogaus laisvę, suteikia orumą. Neskaistumas yra nepadorus mėgavimasis lytiniu malonumu arba netvarkingas jo geidimas. Bažnyčios Tradicija, remdamasi Šventuoju Raštu, homoseksualizmą laiko dideliu iškrypimu, nes pastarasis prieštarauja prigimtiniam įstatymui, o homoseksualūs veiksmai pačia savo prigimtimi yra netvarkingi. Pagal Katekizmą seksualumą įprasmina santuokinė vyro ir moters meilė, ištikimybė, vaisingumas, vaikai. Nesirūpinantys Dievo pažinimu tuometiniai pagonys ir nutolę nuo savo tikėjimo žydai pametę prigimtinis santykius pasidavė gėdingų aistrų valiai (Rom 1, 24–27).³⁹

Įpareigojus siekti vien sąžinės ir religijos laisvės, – įskaitant religinį pliuralizmą, toleranciją kaip natūralų religinės laisvės rezultata, kaip laisvamanišką moralinio pobūdžio išeičių, – kartu nesunkiai atmetamas Dievas, jo veikimas; o žmoguje sukuriamas abejingumas, kuris paneigia ne tik Dievą, bet ir tiesą, garbę, žmogų. Katalikų Bažnyčios ekskomunikuota organizacija „Katalikai už laisvą pasirinkimą“ iš pradžių rūpinosi religine pliuralistine laisve, katalikų apsauga nuo Bažnyčios mokymo ir galimų bausmių. Netrukus šios organizacijos aktyvistai ėmė smerkti Bažnyčios pastangas apsaugoti negimusįjį, drauge sugretino Bažnyčią su moterį engiančia patriarchaline sistema. Organizacijos lyderių teigimu, Bažnyčia, sutelkusi valdžią vien į susilaikančiųjų nuo lytinių santykių rankas ir smerkdama lytinius santykius, geriau išsaugo klerikalines pozicijas. Dėl to, anot šios organizacijos, siekiančios iš Apaštalų Sosto atimti ir tarptautinės teisės subjekto statusą, reikėtų priversti Bažnyčią pakeisti poziciją dėl lytinių santykių, jos požiūrį į kontracepciją, apvaisinimą *in vitro*. Pakeitus šį požiūrį, atsirastų poreikis peržiūrėti ir Bažnyčios valdymo pobūdį, nes valdyti pradėtų ir seksualiai aktyvūs asmenys. Iš buvusios organizacijos vadovės F. Kissling, mėgstančios pabrėžti, jog yra buvusi vienuolė, biografijos matyti, kad F. Kissling vienuolyną paliko po pusmečio, nes jos gyvenimą formavo seksualiniai troškimai, poreikiai ir partneriai, o ne religija; F. Kissling sterilizavosi, nes būti nėščiai jai atrodė tolygu prarasti asmeninį integralumą; F. Kissling įsteigė Nacionalinę aborto federaciją, jungiančią JAV abortų klinikas, kurios siekė abortų liberalizavimo. Nenuostabu, kad

įsigalint laisvamaniškai ideologijai, moraliniu ir doroviniu atsiskyrimu siekiama autonomiškumo ne tik nuo Bažnyčios, bet ir kiek įmanoma įstatyminio pateisinimo.⁴⁰

Apžvelgus *New Age*, pagoniškojo religinio sinkretizmo apraiškas ir sekuliarizmo tendencijas, reikia nepamiršti, kad tiek judaizmas, tiek krikščionybė dėl savo moralinio doktrininio principingumo ir aiškumo neapsiribojo vien kulto funkcijomis, bet, priešingai, atremdamos išorinius ir vidinius pasipriešinimus monoteistiniam Dievui ir tikėjimui kartu stabdė tolesnes sinkretizmo bei gnosticizmo manipuliacijas ir kūrė judėjimosi-krikščioniškos kultūros civilizaciją.⁴¹

Išvados

1. *New Age* požiūris į pasaulį yra epistemologinis: neegzistuoja absoliuti tiesa ir vertybės. Nustatytas tiesas ir dogmas ši srovė, tiesiog kaip naujoji religija, postuluoja labai plačiai ir nekonkrečiai, tačiau savo pasaulėžiūros doktrina siekia išlaisvinti žmogų ir supanašėti su pagoniškoje kultūroje vyravusia hedonistine morale ir kultiniu sinkretizmu.

2. Pripažindamas visas religijas, *New Age* judėjimas nesusitapatina su monoteistinėmis religijomis, tačiau kartu matyti, kad vadovaujasi vienos, visuotinės, globalios religijos kūrimo principais. Nevengdami kalbėti apie Dievą, *New Age* atstovai nepripažįsta suasmeninto Dievo, kaip visiems priimtino gyvenimo pavyzdžio.

3. Peršamos kosminės energijos, reinkarnacijos, ezoterikos, magijos idėjos atmeta Dievo transcendentškumą, asmeniškumą ir palieka jį panteistinėje plotmėje, pačiam žmogui neretai suteikiant dievybės dalį.

4. Vadovaujantis ezoterine, gnostine tradicija siekiama ištrinti Kristaus istoriškumą, o Kristų, naudojantis religiniu sinkretizmu, pripažinti kosminiu Kristumi.

5. *New Age* judėjimas, vienodai pripažindamas visus tikėjimus, leidžia žmogui sau susikurti religiją. Atmetus nuodėmės supratimą pokyčių siekiama per patirtį, per pažinimą, kurie tarsi išspręstų visas pasaulio problemas. Žmogaus tikėjimo nuo dieviškųjų tiesų atitrūkimas supasaulietina ne tik patį žmogų, bet ir leidžia susikurti kiekvienam tokią dievybę, kuri leidžia elgtis pagal savo norus, netgi teisiškai legalizuoti savo silpnybes.

NUORODOS

- ¹ *Kauzonas F.* Šventasis karas su moderniuoju barbaru // Respublika. 2009 12 17. Nr. 292. P. 3.
- ² *Meilius K., Trimakas R.* Šiuolaikinė asmens statuso transformacija: sisteminės krizės paradigma ir atsako paieška // SOTER. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla. 2007. Nr. 24 (52). P. 75–88.
- ³ *Jonas Paulius II.* Fides et ratio. Vilnius: Aidai. 2000. Nr. 46.
- ⁴ *Porcarelli A.* New Age, Documentazione interdisciplinare di Scenza e Fede // <http://www.disf.org/Voci/91.asp>. Žiūrėta 2009 09 12; *Massi P.* Dialogo possibile con la New Age. Spunti di riflessione cristiana. Librati editrice. 2007; AA.VV. Sette e nuovi movimenti religiosi (a cura di E. Fizzotti). Milano: Paoline. 2007; *CESNUR Center for Studies on New Religions.* Il documento Vaticano sul New Age: alcune riflessioni preliminari // http://www.cesnur.org/2003/vat_na_cesnur.htm. Žiūrėta 2009 09 12.
- ⁵ *Gnostikai* // Visuotinė lietuvių enciklopedija. T. VI. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas. P. 775.

- ⁶ Kristus // <http://gnosis.lt/Istraukos-Is-Rastu/Kristus.html>. Žiūrėta 2009 09 12.
- ⁷ Meilius K. Visuomenė – tarp krikščioniškųjų tiesų įgyvendinimo ir pagoniškosios įvairovės priešiš- kumo // *Sielovados, kultūros ir mokslo sankirtos / sud. S. Vaitekūnas, A. Ramonas. Tiltai. Priedas: Mokslo darbai. KU. 2009. Nr. 40. P. 101–105.*
- ⁸ Jonas Paulius II. Fides et ratio. Ten pat. Nr. 18–20.
- ⁹ Panteizmas // <http://www.zodziai.lt/reiksme&word%3Dpanteizmas&wid%3D14523>. Žiūrėta 2009 09 20; *Tanzella-Nitti G. Panteismo, Documentazione interdisciplinare di Scenza e Fede // http://www.disf.org/Voci/92.asp. Žiūrėta 2009 09 12; Il Sillabo di Pio IX // http://web.tiscalinet.it/claufi/sillabo.htm. Žiūrėta 2009 09 12.*
- ¹⁰ Berger P. L. *Zur Dialektik von Religion und Gesellschaft: Elemente einer soziologischen Theorie.* Berlin: S. Fischer Verlag. 1967. P. 50; *Grotowska S. Religijność subiektywna a życie codzienne // Religija, przekonania, tożsamość: szkice socjologiczne. Wrocław. 1998. P. 25–26.*
- ¹¹ Remiantis bendrais individualaus religingumo bruožais arba nepriskyrimu savęs religinei bendruomenei ir subjektyviu religingumo vertinimu, atlikus tyrimą buvo išskirtos grupės: religingų, kurie išpažįsta tikėjimą, laiko save religingais, bet nepriskiria savęs jokiai religinei bendruomenei (N-250); iš dalies religingų, kurie išpažįsta tikėjimą, nežino, ar yra religingi ir nepriskiria savęs jokiai religinei bendruomenei (N-186); arelingingų, kurie neišpažįsta jokio tikėjimo, nelaiko savęs religingais ir nepriskiria savęs jokiai religinei bendruomenei (N-39). Šioms grupėms buvo pateikti klausimai. 1. Kas lemia žmogaus likimą, respondentai galėjo pasirinkti visus jiems priimtinius atsakymų variantus, išraiška %: pats žmogus (religingi N-250 – 80,8; iš dalies religingi N-185 – 77,8; arelingingi N-39 – 84,6); valstybės įstatymai (religingi – 17,2; iš dalies religingi – 18,2; arelingingi – 23,1); aukštesnės jėgos (religingi – 28; iš dalies religingi – 29,2; arelingingi – 25,6); Dievas (religin- gi – 31,6; iš dalies religingi – 16,8; arelingingi – 0); likimas (religingi – 66; iš dalies religingi – 64,3; arelingingi – 7,7); žvaigždės (religingi – 6,8; iš dalies religingi – 5,4; arelingingi – 0). 2. Tikėjimas amuletu ar talismanu %: religingi (tikiu – 16; turbūt tikiu – 37,6; turbūt netikiu – 23,6; netikiu – 22,8); iš dalies religingi (tikiu – 9,7; turbūt tikiu – 37,6; turbūt netikiu – 30,1; netikiu – 22,6); arelingingi (tikiu – 12,8; turbūt tikiu – 28,2; turbūt netikiu – 25,6; netikiu – 33,3). 3. Horoskopų skaitymas %: kiekvieną dieną (religingi – 10; iš dalies religingi – 10,8; arelingingi – 5,1); kartą per savaitę (reli- gingi – 40,6; iš dalies religingi – 41,1; arelingingi – 30,8); kartą per mėnesį (religingi – 13,3; iš dalies religingi – 11,9; arelingingi – 23,1); rečiau nei per mėnesį (religingi – 25,7; iš dalies religingi – 29,7; arelingingi – 23,1); niekada (religingi – 10,4; iš dalies religingi – 6,5; arelingingi – 17,9). 4. Ką religija suteikia Jūsų gyvenimui, respondentai galėjo pasirinkti visus jiems tinkamus variantus, todėl %: tikėjimą (religingi – 58,2; iš dalies religingi – 38,4; arelingingi – 0); stiprybę (religingi – 32,5; iš dalies religingi – 22,2; arelingingi – 0); gyvenimo prasmę (religingi – 16,5; iš dalies religingi – 9,2; arelingingi – 0); ramybę (religingi – 56,2; iš dalies religingi – 46,5; arelingingi – 7,7); pasitikėjimą savimi (religingi – 18,1; iš dalies religingi – 11; arelingingi – 2,6); apribojimus (religingi – 11; iš dalies religingi – 11,4; arelingingi – 5,1); moralės taisykles (religingi – 33; iš dalies religingi – 37; arelingingi – 15,4); nežinau (religingi – 9; iš dalies religingi – 15,1; arelingingi – 28,2); nieko (religingi – 3; iš dalies religingi – 6,1; arelingingi – 64,1). 5. Bažnyčios samprata: maldos namai (religingi – 65,2; iš dalies religingi – 53; arelingingi – 30,8); ramybės namai (religingi – 55,2; iš dalies religingi – 55,4; arelingingi – 28,2); Dievo namai (religingi – 48; iš dalies religingi – 31; arelingingi – 5,1); architektūros paminklas (religingi – 25; iš dalies religingi – 38; arelingingi – 59); religinio kulto pastatas (religingi – 15,2; iš dalies religingi – 18,3; arelingingi – 15,2); nežinau (religingi – 0,4; iš dalies religingi – 0,5; arelingingi – 0); nieko (religingi – 0; iš dalies religingi – 0; arelingingi – 2,6). Žr. *Matakaitė S. Individualaus religingumo bruožai šiuolaikinėje Lietuvos visuomenėje // Istorija. Lietuvos aukštųjų mokyklų mokslo darbai. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas. 2004. T. 59–60. P. 131–137.*
- ¹² *Svidikaitė D. Religingumas, tapatumas ir istorinis laikas // LKMA metraštis. Vilnius. 2002. T. XXI. P. 213–239.*
- ¹³ *Viluckas T. Lietuvių religingumas: Dievui – taip, o Bažnyčiai – ne? // Veidas. 2008 03 24. Nr. 12. P. 44–45.*
- ¹⁴ *Selmistraitienė D. Vertybių sklaida ir psichologinis konsultavimas // LKMA metraštis. Vilnius. 2001. T. XIX. P. 451–465; Pyane L. R., Bergin A. E., Bielema K. A., Jenkins P. H. Review of Religion*

- and Mental Health Prevention and the Enhancement of Psychosocial Functioning // Prevention in Human Services. 1991. Nr. 2.
- ¹⁵ *Pontificio Consiglio per la Cultura e dal Pontificio Consiglio per il Dialogo Interreligioso*. Gesù Cristo portatore dell' acqua viva. Una riflessione cristiana sul New Age. Libreria Editrice Vaticana. 2003; *Paškus A.* Dievai, dvasios ir žmonės Naujajame amžiuje. Kaunas: Caritas. 1993. P. 5–32; *Introvigne M.* Che cos'è il New Age // *Cristianità*. N. 220–221 (1993).
- ¹⁶ *Introvigne M.* "Il cristianesimo e le religioni" di Seminarium, organo della Congregazione per l' Educazione cattolica, an. 38. 1998. Nr. 4. P. 719–749; *Introvigne M.* Il dramma dell'Europa senza Cristo. Il relativismo europeo nello scontro delle civiltà. Milano: Sugarco. 2006; *Zoccatelli P. L.* New Age. Elle Di Ci, Leumann (TO) 1999. P. 47; *Trombetta P. L.* Il bricolage religioso. Sincretismo e nuova religiosità. Bari: Dedalo. 2004.
- ¹⁷ *Rossi L.* Relativismo e sincretismo, la verità religiosa è diventata un gioco di puzzle // *Corriere di Saluzzo*. Del 19 gennaio. 2001.
- ¹⁸ *Adler M.* Drawing Down the Moon. New York: Penguin Books. 1986; *Conway D. J.* Wicca: The Complete Craft. The Crossing Press. 2001.
- ¹⁹ *Harvey G.* Contemporary Paganism, Listening People, Speaking Earth. New York University Press. 1997.
- ²⁰ Bendra Lietuvos ir Didžiosios Britanijos rinkos ir visuomenės tyrimų kompanija „Baltijos tyrimai“ 2007 m. lapkričio 8–17 d. Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos užsakytu atliko Lietuvos gyventojų apklausą apie religiją. Apklausa buvo atliekama kaip Lietuvos Nacionalinio Barometro dalis. Iš viso apklausta 1011 15–74 m. amžiaus Lietuvos gyventojų ir papildoma kvota 14 m. amžiaus gyventojų.
- 1) Nepriklausomai nuo to, ar Jūs einate į bažnyčią, ar ne, kaip Jūs save apibūdintumėte? Atsakymai: *tikintis* – 78,6; *netikintis (abejingas religijai)* – 16,4; *įsitikinęs ateistas* – 1; N/N – 4.
- 2) Ar Jūs išpažįstate kokį nors tikėjimą? Jei taip, tai kurį? Atsakymai: *Romos katalikų* – 80,2; *Ortodoksų (stačiatikių)* – 2,7; *Sentikių* – 0,7; *Evangelikų liuteronų* – 0,6; *Evangelikų reformatų* – 0,4; *Naujojo amžiaus* – 0,1; *Budistų* – 0,1; *Metodistų* – 0,1; *Jehovos liudytojų* – 0,1; *jokio* – 10,6; *neatsakė* – 4,4.
- 3) Ar dažnai Jūs paskutiniu metu einate į bažnyčią, ar lankote religinius susitikimus, išskyrus vestuves, laidotuves ar krikštynas? Atsakymai: *tik per religines šventes, Kalėdas ar Velykas* – 33 %; *kartą per metus ar rečiau* – 17 %; *nors kartą per mėnesį* – 16 %; *niekada, beveik niekada* – 13 %; *kelis kartus per mėnesį* – 9 %; *nors kartą per savaitę* – 8 %; *neatsakė* – 3 %; *dažniau nei kartą per savaitę* – 1%.
- 4) Kaip Jūs save apibūdintumėte – ar Jūs esate labiau, ar mažiau religingas nei Jūsų tėvai? Atsakymai: *Aš labiau religingas nei mano tėvai (vienas iš tėvų)* – 5; *aš mažiau religingas nei mano tėvai* – 51,8; *aš tiek pat religingas, kaip ir mano tėvai* – 32,9; N/N – 10,3.
- 5) Pasakykite apie šias pasaulines religijas, kaip jūs kiekvieną iš jų vertinate? Atsakymai: *palankiai* – Romos katalikai – 76,5; Ortodoksai (stačiatikiai) – 31,9; Protestantai – 28,2; Budizmas – 12,1; Islamas (musulmonai) – 9,2; Judaizmas – 7,9; *Nei taip, nei ne* – Romos katalikai – 12,7; Ortodoksai (stačiatikiai) – 32; Protestantai – 34,2; Budizmas – 36,6; Islamas (musulmonai) – 30,8; Judaizmas – 33,4; *nepalankiai* – Romos katalikai – 5,1; Ortodoksai (stačiatikiai) – 8,5; Protestantai – 10,2; Budizmas – 19,1; Islamas (musulmonai) – 34,2; Judaizmas – 23,1; N/N – Romos katalikai – 5,7; Ortodoksai (stačiatikiai) – 26,7; Protestantai – 27,3; Budizmas – 32,5; Islamas (musulmonai) – 25,8; Judaizmas – 35,6.
- 6) Su kuriais iš šių religinių judėjimų ar religinių grupių Jūs pats buvote susidūręs – Jus kalbino gatvėje, buvo atėję pas Jus į namus, siūlė Jums literatūrą, kvietė į savo religinius susitikimus? Atsakymai: *Romuva* (senovės baltų) – 0,8; *Baptistai* – 2,1; *Metodistai* – 0,8; *Adventistai* – 0,6; *Sekmininkai* – 0,3; *Mormonai* – 1,4; *Jehovos liudytojai* – 17,1; *Tikėjimo žodis* – 13,5; *Budistai, zen budistai* – 0,7; *Bahajai* – 0,2; *Brahma kumaris* – 0; *Krišnos sąmonės organizacija* – 6,7; *Sachadža joga* – 0,6; *Sai Babos sekėjai* – 0,7; *Ošo meditacijos centras* – 0,7; *Susivienijimo judėjimas* (munistai) – 0,3; *Scientologai* (dianetikos centras) – 0,2; *Gyvenimo menas* – 0,7; *neatsakė, nežino* – 72,8.
- 7) Ar Jūs dalyvaujate pats, ar dalyvavote kada nors anksčiau kurio nors iš jų veikloje ir kuriuose? Atsakymai: *Romuva* (senovės baltų) – 0,4; *Baptistai* – 0,2; *Metodistai* – 0,3; *Adventistai* – 0,1; *Sekmininkai* – 0,2; *Mormonai* – 0,2; *Jehovos liudytojai* – 0,5; *Tikėjimo žodis* – 1; *Budistai, zen budistai* – 0,1; *Bahajai* – 0; *Brahma kumaris* – 0,1; *Krišnos sąmonės organizacija* – 0,5; *Sachadža joga* – 0,3;

Sai Babos sekėjai – 0,1; *Ošo meditacijos centras* – 0; *Susivienijimo judėjimas* (munistai) – 0,1; *Scientologai* (dianetikos centras) – 0,1; *Gyvenimo menas* – 0,1; *neatsakė* – 19,5.

8) Ar kuriuose nors iš jų dalyvauja ar dalyvavo anksčiau kas nors iš Jūsų šeimos narių ar artimų giminių? (sutuoktinis, tėvai, vaikai, anūakai, brolis ar sesuo)? Atsakymai: *Romuva* (senovės baltų) – 0,2; *Baptistai* – 0,1; *Metodistai* – 0,1; *Adventistai* – 0,1; *Sekmininkai* – 0,1; *Mormonai* – 0,1; *Jehovos liudytojai* – 0,6; *Tikėjimo žodis* – 0,6; *Budistai, zen budistai* – 0; *Bahajai* – 0; *Brahma kumaris* – 0; *Krišnos sąmonės organizacija* – 0,3; *Sachadža joga* – 0,3; *Sai Babos sekėjai* – 0,1; *Ošo meditacijos centras* – 0,1; *Susivienijimo judėjimas* (munistai) – 0,1; *Scientologai* (dianetikos centras) – 0,1; *Gyvenimo menas* – 0,1; *nežino, nesusidūręs, nedalyvauja* – 77,6; *neatsakė* – 19,7.

9) Pasakykite apie kiekvieną iš pateiktų religinių judėjimų ar religinių grupių, kaip Jūs ją vertinate? Atsakymas: *palankiai* – *Romuva* (senovės baltų) – 13; *Baptistai* – 4,4; *Metodistai* – 2; *Adventistai* – 2,9; *Sekmininkai* – 2,7; *Mormonai* – 2,9; *Jehovos liudytojai* – 2,5; *Tikėjimo žodis* – 5,2; *Budistai, zen budistai* – 7,8; *Bahajai* 1,2; *Brahma kumaris* – 1,3; *Krišnos sąmonės organizacija* – 4,6; *Sachadža joga* – 3; *Sai Babos sekėjai* – 2,1; *Ošo meditacijos centras* – 3,1; *Susivienijimo judėjimas* (munistai) – 1; *Scientologai* (dianetikos centras) – 1,8; *Gyvenimo menas* – 2,4; *Nei taip, nei ne* – *Romuva* (senovės baltų) – 18,3; *Baptistai* – 24,5; *Metodistai* – 18,2; *Adventistai* – 18,4; *Sekmininkai* – 17,7; *Mormonai* – 19,5; *Jehovos liudytojai* – 15,6; *Tikėjimo žodis* – 19; *Budistai, zen budistai* – 18,9; *Bahajai* 14,7; *Brahma kumaris* – 14,1; *Krišnos sąmonės organizacija* – 20,6; *Sachadža joga* – 15,5; *Sai Babos sekėjai* – 16,1; *Ošo meditacijos centras* – 15,4; *Susivienijimo judėjimas* (munistai) – 14,4; *Scientologai* (dianetikos centras) – 15,1; *Gyvenimo menas* – 15,9; *nepalankiai* – *Romuva* (senovės baltų) – 8,9; *Baptistai* – 16; *Metodistai* – 13,9; *Adventistai* – 13,3; *Sekmininkai* – 13,2; *Mormonai* – 16,5; *Jehovos liudytojai* – 37,6; *Tikėjimo žodis* – 32,4; *Budistai, zen budistai* – 14; *Bahajai* – 12,6; *Brahma kumaris* – 12,4; *Krišnos sąmonės organizacija* – 18,4; *Sachadža joga* – 1,2; *Sai Babos sekėjai* – 13; *Ošo meditacijos centras* – 14,1; *Susivienijimo judėjimas* (munistai) – 15,6; *Scientologai* (dianetikos centras) – 13; *Gyvenimo menas* – 10,4; *N/N* – *Romuva* (senovės baltų) – 59,8; *Baptistai* – 55; *Metodistai* – 65,9; *Adventistai* – 65,4; *Sekmininkai* – 66,4; *Mormonai* – 61,1; *Jehovos liudytojai* – 44,3; *Tikėjimo žodis* – 43,4; *Budistai, zen budistai* – 59,4; *Bahajai* – 71,6; *Brahma kumaris* – 72,3; *Krišnos sąmonės organizacija* – 56,4; *Sachadža joga* – 70,3; *Sai Babos sekėjai* – 68,7; *Ošo meditacijos centras* – 67,4; *Susivienijimo judėjimas* (munistai) – 69,1; *Scientologai* (dianetikos centras) – 70; *Gyvenimo menas* – 71,2. Pateiktus duomenis galima rasti: <http://www.tm.lt/getfile.aspx?dokid=d15548d1-d72e-4a93-af80-07d99137cb7f>. Žiūrėta 2009 03 02.

Plačiau žr. *Matakaitė S.* Individualaus religingumo bruožai šiuolaikinėje Lietuvos visuomenėje // *Istorija. Lietuvos aukštųjų mokyklų mokslo darbai*. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas. 2004. T. 59–60. P. 131–137; *Matakaitė S.* Individualus religingumas ir kasdienis gyvenimas // *Filosofija. Sociologija*. 2003. Nr. 1. P. 37–42.

- ²¹ *Darbutaitė L.* Naujieji pagonys // http://www.qedata.se/dr/naujieji_pagonys.htm. Žiūrėta 2009 03 06; *Hollinghurst S.* Raganų religija? // <http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/29791>. Žiūrėta 2009 03 06.
- ²² *Hutton R.* *The Triumph of the Moon: A History of Modern Pagan Witchcraft*. Oxford University Press. 1999.
- ²³ *Meilius K.* Švenčiant Lietuvos vardo paminėjimą: krikščioniškos, pagoniškos ir ateistinės pamokos // *Regnum est*. 1990 m. Kovo 11-osios Nepriklausomybės Aktui – 20. *Liber Amicorum Vytautui Landsbergiui*. MRU. 2010. P. 427–455; *Peškaitis A.* Sociopsichologinė terpė „New Age“ invazijai į Lietuvą // *Prizmė*. 1996/3; *Trinkūnas J.* Lietuvių senosios religijos kelias. Vilnius: Asveja. 2009. P. 250–251.
- ²⁴ *Climati C.* *I giovani e l'esoterismo, magia, satanismo, e occultismo*. Paoline. 2004.
- ²⁵ *York M.* *Pagoniškoji teologija*. Vilnius: Asveja. 2008. P. 99–100.
- ²⁶ *Trinkūnas J.* *Ten pat*. P. 131–228.
- ²⁷ *AFP, BNS, LR.* *Bandys pažaboti burtininkus* // *Lietuvos rytas*. 2009 03 07. Nr. 54. P. 16.
- ²⁸ *Peršonytė R.* *Advokatės kelrodis – dangaus ženklai* // *Gyvenimo būdas. Lietuvos ryto priedas*. 2009 04 18. Nr. 16. P. 8–9.
- ²⁹ *List otwarty w obrone rozumu* // <http://www.cft.edu.pl/protest/materialy.php>. Žiūrėta 2009 03 12.

- ³⁰ Rozporządzenia Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 8 grudnia 2004 r. Dz. U. 2004. Nr. 265. Poz. 2644.
- ³¹ **Astrologas** (kodas 514901) – nagrinėja atskirų Saulės sistemos planetų ir žvaigždžių įtaką Žemei; apibrėžia ir analizuoja psichinę ir fizinę reiškinių sferas, sukeltas konkrečių planetų ir žvaigždžių konfigūracijų, kad išgautų su žmogumi susijusių informaciją: jo sveikatos, psichikos, likimo ir naudingą kitose gyvenimo srityse, tai būtų, pavyzdžiui, meteorologija, augalų auginimas. Astrologo profesinė užduotis: gimimo horoskopų, sudarančių psichofizinį portretą, kūrimas, kad žmogus galėtų save pažinti, galėtų apibrėžti savo galimybes ir pasirinkti gyvenimo kryptį; prognozių kūrimas konkrečiuose dalykuose, asmeninių, bendruomeninių problemų sprendimas, nustatyti konkretaus laiko, metų ar amžiaus galimybes; patarimai konkrečiais klausimais, tokiais kaip sveikatos būklė, meilės, santuokos partnerio parinkimas, verslo reikaluose, tinkamo momento sandėriui sudaryti parinkimas, gebėjimų ir profesinių galimybių išnaudojimas. Papildomos astrologo profesinės užduotys: nurodymų dėl asmeninio tobulėjimo davimas; tyrinėjimas ir statistinių domenų apdorojimas, pasitelkiant šiuolaikinę aparatūrą, metodologiją ir mokslinę terminologiją. **Būrėjui** (kodas 514903) priskiriamas sąmoningas naudojimas įgimtomis antgamtinėmis galiomis, sugebėjimas pažinti antgamtinių reiškinių sferą, padaryti ekskursą į buvusius ir būsimus įvykius, naudojantis įvairiais būrimo būdais: kortomis, ypač Taro kortomis, kabala, I Ching (pagal senovės kinų „Permainų knygą“), chiromantija (būrimu iš rankos), katoptromantija, kristalomantija (būrimu iš veidrodžio ir kristolo) ir t. t. Būrėjų profesinė užduotimi laikomas ateities, kartais praeities atskleidimas – priklausomai nuo pasirinkto metodo ir būrėjo turimų žinių; konkrečios konsultacijos; psichoterapija; konsultacijos dėl dingusių žmonių ar daiktų; neįprastų įvykių aiškinimas. Papildomomis profesinėmis užduotimis laikomas aiškiaregystės panaudojimas, aiškiagirdėjimo gebėjimai, mediumų pasitelkimas buriant, telepatija, teleportacijos panaudojimas, morfogenetinių laukų informacijos panaudojimas; astrologijos, numerologijos, psichografologijos, biotronics metodų panaudojimas. Šioms profesijoms taip pat priklauso bioenergoterapeutai, refleksologai, virgulių specialistai ir t. t.
- ³² Tarptautinis standartinis profesijų klasifikatorius (ISCO-88). Ženeva: Tarptautinė darbo organizacija. 1988.
- ³³ Uchwała SN z dn. 30 10 1985, sygn. Akt SN III CZP 59/85.
- ³⁴ *Butrimas E.* Lenkijos biudžetą jau pildo ir aiškiaregiai // Lietuvos rytas. 2009 09 14. Nr. 211. P. 7.
- ³⁵ Tiesa // <http://gnosis.lt/Istraukos-Is-Rastu/Tiesa.html>. Žiūrėta 2010 04 28.
- ³⁶ Seksualinė transmutacija // <http://gnosis.lt/Istraukos-Is-Rastu/Seksualine-Transmutacija-Vienisiems-Zmonems.html>; <http://gnosis.lt/Paskaitos.html>. Žiūrėta 2010 04 28.
- ³⁷ „Micah Center for Ethical Monotheism“ įkūrėjas ir vadovas D. Prager. *Perspektywy historyczne* // <http://www.nart.com/docs/pol-prager.pdf>. Žiūrėta 2010 04 25; *Kirk M., Madsen H.* *After the Ball*. 1979. P. 294; *Greenberg D. F.* *The construction of Homosexuality*. The University of Chicago Press. 1988; *TFP Amerikos leidinių komisija*. *Apginti aukštesnį įstatymą*. Vilnius: Krikščioniškosios kultūros gynimo asociacija. 2008.
- ³⁸ Šventasis Raštas. Vilnius: Katalikų pasaulis. 1998.
- ³⁹ Katalikų Bažnyčios katekizmas. Kaunas: LKB Tarpdiecezinės katechetikos komisija. 1997. Nr. 2331–2400; *Tikėjimo mokslo kongregacija*. Pastabos dėl homoseksualių asmenų sąjungų teisinio pripažinimo projektų. 2003 m. birželio 3 d. // Bažnyčios žinios. 2003 08 14. Nr. 15; *Naujokaitis E.* Homoseksualumas Šv. Rašte ir katalikiškoje tradicijoje // http://www.fsspx.lt/index.php?option=com_content&task=view&id=424&Itemid=40. Žiūrėta 2010 04 20; *Meilius K., Jonaitis M.* Šeimos struktūros ir tėvystės sampratos pokyčiai, turintys įtakos vaiko teisėms ir interesams // *Jurisprudencija*. 2007. Nr. 12. P. 7–15; *Meilius K., Jonaitis M.* Alternatyvūs šeimos kūrimo modeliai, dirbtinis apvaisinimas bei vaiko teisės ir interesai // *Jurisprudencija*. 2008. Nr. 2. P. 7–17.
- ⁴⁰ *Meilius K.* Ar laisvamanybė, kaip politiškai privilegijuota ideologija, nepažeidinėja tradicinių religinių bendruomenių ir bendriųjų teisių? // *SOTER*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla. 2006. Nr. 17 (45). P. 99–130.
- ⁴¹ *Meilius K.* Visuomenė – tarp krikščioniškųjų tiesų įgyvendinimo ir pagoniškosios įvairovės priešiško. Ten pat. P. 95–122.

LITERATŪRA

1. AA.VV. Sette e nuovi movimenti religiosi (a cura di E. Fizzotti). Milano: Paoline. 2007.
2. Adler M. Drawing Down the Moon, New York: Penguin Books. 1986.
3. AFP, BNS, LR. Bandys pažaboti burtininkus // Lietuvos rytas. 2009 03 07. Nr. 54.
4. *Bendros Lietuvos ir Didžiosios Britanijos rinkos ir visuomenės tyrimų kompanijos „Baltijos tyrimai“* 2007 m. lapkričio 8–17 d. Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos užsakymu atlikta Lietuvos gyventojų apklausa apie religiją. Apklausa buvo atliekama kaip Lietuvos Nacionalinio Barometro dalis.
5. Berger P. L. Zur Dialektik von Religion und Gesellschaft: Elemente einer soziologischen Theorie. Berlin: S. Fischer Verlag. 1967.
6. *Butrimas E.* Lenkijos biudžetą jau pildo ir aiškiaregiai // Lietuvos rytas. 2009 09 14. Nr. 211.
7. CESNUR Center for Studies on New Religions. Il documento Vaticano sul New Age: alcune riflessioni preliminari // http://www.cesnur.org/2003/vat_na_cesnur.htm. Žiūrėta 2009 09 12.
8. *Climati C.* I giovani e l'esoterismo, magia, satanismo, e occultismo. Paoline. 2004.
9. *Conway D. J.* Wicca: The Complete Craft. The Crossing Press. 2001.
10. *Darbutaitė L.* Naujieji pagonys // http://www.qedata.se/dr/naujieji_pagonys.htm. Žiūrėta 2009 03 20.
11. Gnostikai // Visuotinė lietuvių enciklopedija. T. VI. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas. 2004.
12. *Greenberg D. F.* The construction of Homosexuality. The University of Chicago Press. 1988.
13. *Grotowska S.* Religijność subiektywna a życie codzienne // Religija, przekonania, tożsamość: szkice socjologiczne. Wrocław. 1998.
14. *Harvey G.* Contemporary Paganism, Listening People, Speaking Earth. New York University Press. 1997.
15. *Hollinghurst S.* Raganų religija? // <http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/29791>. Žiūrėta 2009 03 06.
16. *Hutton R.* The Triumph of the Moon: A History of Modern Pagan Witchcraft. Oxford University Press. 1999.
17. Il Sillabo di Pio IX // <http://web.tiscalinet.it/claufi/sillabo.htm>. Žiūrėta 2009 09 12.
18. *Introvigne M.* Che cos'è il New Age // Cristianità. N. 220–221 (1993).
19. *Introvigne M.* “Il cristianesimo e le religioni” di Seminarium, organo della Congregazione per l'Educazione cattolica, an. 38. 1998. Nr. 4.
20. *Introvigne M.* Il dramma dell'Europa senza Cristo. Il relativismo europeo nello scontro delle civiltà. Milano: Sugarco. 2006.
21. *Jonas Paulius II.* Fides et ratio. Vilnius: Aidai. 2000.
22. Katalikų Bažnyčios katekizmas. Kaunas: LKB Tarpdiecezinės katechetikos komisija. 1997.
23. *Kauzonas F.* Šventasis karas su moderniuoju barbaru // Respublika. 2009 12 17. Nr. 292.
24. *Kirk M., Madsen H.* After the Ball. 1979.
25. Kristus // <http://gnosis.lt/Istraukos-Is-Rastu/Kristus.html>. Žiūrėta 2010 04 28.
26. List otwarty w obrone rozumu // <http://www.cft.edu.pl/protest/materialy.php>. Žiūrėta 2009 03 12.
27. *Massi P.* Dialogo possibile con la New Age. Spunti di riflessione cristiana. Librati editrice. 2007.
28. *Matakaitė S.* Individualaus religingumo bruožai šiuolaikinėje Lietuvos visuomenėje // Istorija. Lietuvos aukštųjų mokyklų mokslo darbai. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas. 2004. T. 59–60.
29. *Matakaitė S.* Individualus religingumas ir kasdienis gyvenimas // Filosofija. Sociologija. 2003. Nr. 1.
30. *Meilius K.* Ar laisvamanybė, kaip politiškai privilegijuota ideologija, nepažeidinėja tradicinių religinių bendruomenių ir bendriųjų teisių? // SOTER. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla. 2006. Nr. 17 (45).
31. *Meilius K.* Švenčiant Lietuvos vardo paminėjimą: krikščioniškos, pagoniškos ir ateistinės pamokos

- // Regnum est. 1990 m. Kovo 11-osios Nepriklausomybės Aktui – 20. Liber Amicorum Vytautui Landsbergiui. MRU. 2010.
32. *Meilius K.* Visuomenė – tarp krikščioniškųjų tiesų įgyvendinimo ir pagoniškosios įvairovės priešškūmo // *Sielovados, kultūros ir mokslo sankirtos / sud. S. Vaitekūnas, A. Ramonas. Tiltai. Priedas: Mokslo darbai.* KU. 2009. Nr. 40.
  33. *Meilius K., Jonaitis M.* Alternatyvūs šeimos kūrimo modeliai, dirbtinis apvaisinimas bei vaiko teisės ir interesai // *Jurisprudencija.* 2008. Nr. 2.
  34. *Meilius K., Jonaitis M.* Šeimos struktūros ir tėvystės sampratos pokyčiai, turintys įtakos vaiko teisėms ir interesams // *Jurisprudencija.* 2007. Nr. 12.
  35. *Meilius K., Trimakas R.* Šiuolaikinė asmens statuso transformacija: sisteminės krizės paradigma ir atsako paieška // *SOTER. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla.* 2007. Nr. 24 (52). P. 75–88.
  36. *Naujokaitis E.* Homoseksualumas Šv. Rašte ir katalikiškoje tradicijoje // http://www.fsspx.lt/index.php?option=com_content&task=view&id=424&Itemid=40. Žiūrėta 2010 04 20.
  37. *Panteizmas* // <http://www.zodziai.lt/reiksme&word%3Dpanteizmas&wid%3D14523>. Žiūrėta 2009 09 20.
  38. *Paškus A.* Dievai, dvasios ir žmonės Naujajame amžiuje. Kaunas: Caritas. 1993.
  39. *Peršonytė R.* Advokatės kelrodis – dangaus ženklai // *Gyvenimo būdas. Lietuvos ryto priedas.* 2009 04 18. Nr. 16.
  40. *Peškaitis A.* Sociopsichologinė terpė „New Age“ invazijai į Lietuvą // *Prizmė.* 1996/3.
  41. *Pyane L. R., Bergin A. E., Bielema K. A., Jenkins P. H.* Review of Religion and Mental Health Prevention and the Enhancement of Psychosocial Functioning // *Prevention in Human Services.* 1991. Nr. 2.
  42. *Pontificio Consiglio per la Cultura e dal Pontificio Consiglio per il Dialogo Interreligioso.* Gesù Cristo portatore dell' acqua viva. Una riflessione cristiana sul New Age. Libreria Editrice Vaticana. 2003.
  43. *Porcarelli A.* New Age, Documentazione interdisciplinare di Scenza e Fede // <http://www.disf.org/Voci/91.asp>. Žiūrėta 2009 09 12.
  44. *Prager D.* „Micah Center for Ethical Monotheism“. Perspektywy historiczne // <http://www.nart.com/docs/pol-prager.pdf>. Žiūrėta 2010 04 25.
  45. *Rossi L.* Relativismo e sincretismo, la verità religiosa è diventata un gioco di puzzle // *Corriere di Saluzzo.* Del 19 gennaio 2001.
  46. *Rozporządzenia Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 8 grudnia 2004 r.* Dz. U. 2004. Nr. 265. Poz. 2644.
  47. *Seksualinė transmutacija* // <http://gnosis.lt/Istraukos-Is-Rastu/Seksualine-Transmutacija-Vieniams-Zmonems.html>; <http://gnosis.lt/Paskaitos.html>. Žiūrėta 2010 04 28.
  48. *Selmistraitienė D.* Vertybių sklaida ir psichologinis konsultavimas // *LKMA metraštis.* Vilnius. 2001. T. XIX.
  49. *Svidikaitė D.* Relingumas, tapatumas ir istorinis laikas // *LKMA metraštis.* Vilnius. 2002. T. XXI.
  50. *Šventasis Raštas.* Vilnius: Katalikų pasaulis. 1998.
  51. *Tanzella-Nitti G.* Panteismo, Documentazione interdisciplinare di Scenza e Fede // <http://www.disf.org/Voci/92.asp>. Žiūrėta 2009 09 12.
  52. *Tarptautinis standartinis profesijų klasifikatorius (ISCO-88).* Ženeva: Tarptautinė darbo organizacija. 1988.
  53. *TFP Amerikos leidinių komisija.* Apginti aukštesnį įstatymą. Vilnius: Krikščioniškosios kultūros gynimo asociacija. 2008.
  54. *Tiesa* // <http://gnosis.lt/Istraukos-Is-Rastu/Tiesa.html>. Žiūrėta 2010 04 28.
  55. *Tikėjimo mokslo kongregacija.* Pastabos dėl homoseksualių asmenų sąjungų teisinio pripažinimo projektų. 2003 m. birželio 3 d. // *Bažnyčios žinios.* 2003 08 14. Nr. 15.
  56. *Trinkūnas J.* Lietuvių senosios religijos kelias. Vilnius: Asveja. 2009.

57. Trombetta P. L. Il bricolage religioso. Sincretismo e nuova religiosità. Bari: Dedalo. 2004.
58. Uchwała SN z dn. 30 10 1985, sygn. Akt SN III CZP 59/85.
59. Viluckas T. Lietuvių religingumas: Dievui – taip, o Bažnyčiai – ne? // Veidas. 2008 03 24. Nr. 12.
60. *World Christian Trends*. Barrett & Jonson, William Carey Library // <http://www/gem-werc.org>. Žiūrėta 2009 03 20.
61. York M. Pagoniškoji teologija. Vilnius: Asveja. 2008.
62. Zoccatelli P. L. New Age. Elle Di Ci, Leumann (TO) 1999. P. 47.

Gauta: 2010 05 03

Parengta spaudai: 2010 06 15

Kazimieras MEILIUS

NEW AGE: LINKS OF RELIGIOUS SYNCRETISM AND SECULARISATION

S u m m a r y

The New Age (also referred to as the New Age movement, New Age spirituality, or Cosmic Humanism) is a decentralized Western social and spiritual movement that claims to seek “Universal truth” and the attainment of the highest individual human potential.

The term “New Age” is used herein as an umbrella term to describe various movements which seem to exhibit one or more of the following beliefs: all is one, all reality is part of the whole; everything is God and God is everything; man is God or a part of God; man never dies, but continues to live through reincarnation; man can create his own reality and/or values through transformed consciousness or altered states of consciousness. The said term is somewhat misleading as it actually refers to a coming new era, a new state of existence – the “dawning of the Age of Aquarius.”

New Age movement attaches significance to science, but it identifies as *true, reliable and intellectually acceptable* only that kind of science, which is acceptable to it. It could be explained by the fact that the movement includes aspects of occultism, astrology, esotericism, metaphysics, alternative medicine, music, collectivism, sustainability and nature. At the same time New Age spirituality is characterized by an individual approach to spiritual practices and philosophies. Although many of the scientific and humanistic advocates of the New Age philosophy are not yet willing to accept all the astrological and occult aspects of this movement, there has been a steady growth in these pagan accompaniments of its revived pantheism. The amalgamation of Eastern evolutionary pantheism into Western evolutionary scientism was greatly facilitated also by the “Aquarian Age” emphasis of the student revolution of the sixties. New Age is a globally mysterious and actively expressive world view.

As far as people who profess Christian faith are concerned, today they cannot remain passive observers. As we see how Christian position is being pushed aside, we have to pay attention to what is recognized as an official science, official faith and official religion, and what kind of method is being used. Christians have to understand that nowadays the competition is not only in business, but also in science, faith, religion and in a world view.

As the formulation of modern time or conventionalism are being rewritten more and more, the followers of the New Age provides for the explanations of naturalism, which, as neologisms, should answer our society's questions. Without a precise definition of natural law, however, moral law acquires many meanings and is not explicit. With the attribution of a holistic content to science and the separation of the latter from metaphysics, it is difficult to discover natural unity and integrity of the human family. Space energy and a human being, regulated as a hormone mechanism, will give no answer about man's mission if we do not look for that answer in God who is a Person.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: *Naujasis amžius*, individualus religingumas, religinis pliuralizmas, pagonybė, politeizmas, panteizmas, monoteizmas, sekuliarizacija, moralinė degradacija.

KEY WORDS: *New Age*, individual religiosity, religious pluralism, paganism, polytheism, pantheism, monotheism, secularization, moral degradation.

Kazimieras MEILIUS – Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Civilinio proceso katedros profesorius; Vilniaus arkivyskupijos tribunolo viceoficiolas; Kultūrinės psichiatrijos asociacijos bendrasteigėjas, komiteto narys. El. paštas kazimeil@vilnensis.lt.

Kazimieras MEILIUS – professor at Law Faculty of Mykolas Romeris University; vice-official of Vilnius Archdiocesan Tribunal; co-founder and member of Committee of Lithuanian Association of Transcultural Psychiatry. E-mail: kazimeil@vilnensis.lt.